

Sunndal kommune
- kraftsenteret mellom fjord og fjell

Budsjett 2018

Økonomiplan 2019 - 2021

Foto: Gunnar Wangen

Rådmannens forslag, 20.11.2017

Økonomi- og planutvalget 28.11.2017

Vedtatt av Sunndal kommunestyre xx.xx.xx, sak xx/xx

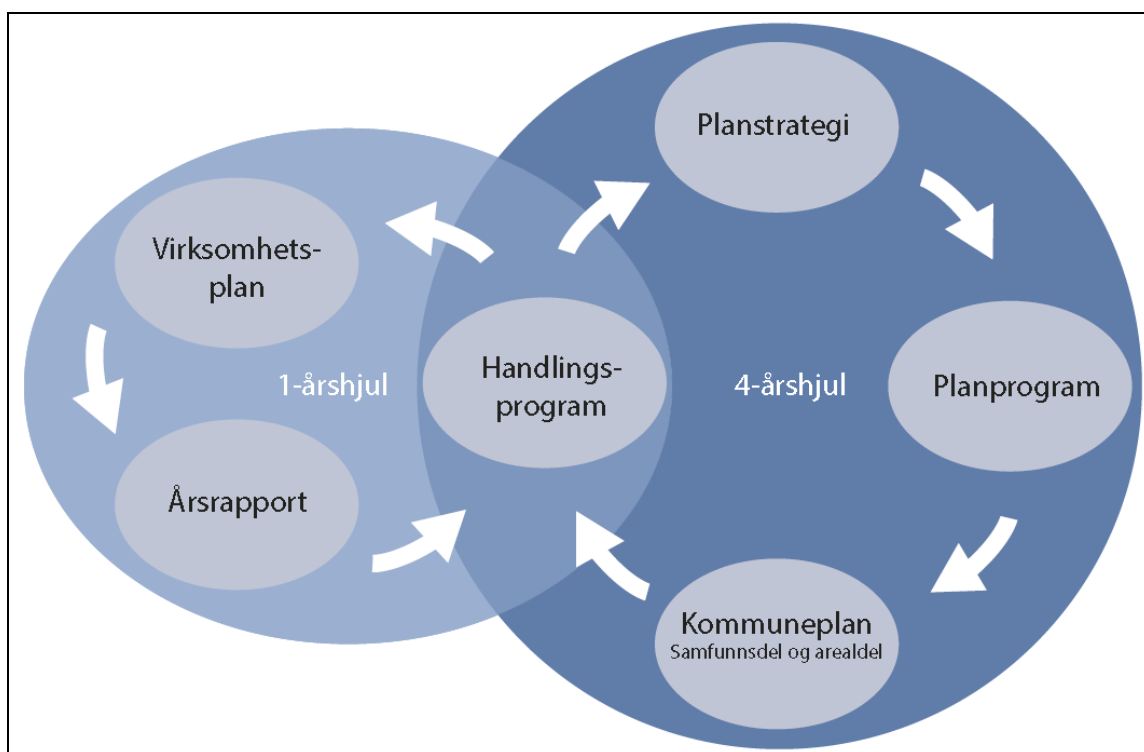
Innhold

Innledning.....	4
1.0 Prosess.....	6
1.1 Fremdriftsplan/prosess – budsjett 2018 og økonomiplan 2019 – 2021	6
2.0 Status og utfordringsbildet.....	7
2.1 Samfunnsplanen 2014 – 2025	7
2.2 Kommune- og regionreformen	7
3.0 Input til budsjett og økonomiplan.....	8
3.1. Prognoser	8
3.1.1 Befolkningsframskriving og kriteriedata for Sunndal kommune.....	8
3.1.2 Utgiftsbehov i 2018	9
3.1.3 Utvikling skatt og rammetilskudd.....	10
3.1.4 Sum endringer i skatt og rammetilskudd 2012 – 2018 (Sunndal)	12
3.1.5 Mer om veksten i skatt og rammetilskudd 2018.....	13
4.0 Demografi og kommuneøkonomi 2018 -2021	14
4.1. Beregnede demografikostnader for perioden 2018 - 2021	14
4.2. Prognose for befolkningsutvikling.....	15
4.3. Nøkkeltall fra KOSTRA	16
5.0 Budsjettforutsetninger	19
5.1 Kommuneproposisjonen 2018 – Sunndal kommunes nøkkeltall for 2016	19
5.2 Budsjettrenter lån	19
5.2.1 Kommunalbanken sitt forslag til budsjettrenter inkl. margin	19
6.0 Omstillingsbehov	20
6.1 Usikre faktorer – rammer for budsjettarbeidet	20
6.2 Utfordringer.....	20
7.0 Handlingsrom ut fra objektivt utgiftsbehov	21
8.0 Politisk forankring, involvering av ansatte og informasjon til innbyggerne	22
9.0 Talldelen, budsjettet for 2018 – økonomiplan 2019 – 2021	23
9.1 Konsekvensjustert budsjett.....	23
9.2 Konsekvensjusteringer kulturtjenesten	23
9.2.1 Kulturhuset	23
9.2.2 Sunndal Frivilligsentral	24
9.3. Tiltak som er innarbeidet i talldelen.....	25
9.4 Beskrivelse av tiltakene	27
9.5 Eiendomsskatt	33
9.6 Budsjettskjema 1A – Frie inntekter – finans og egenkapitaltransaksjoner.....	34

9.7	Budsjettskjema 1B – netto rammer til tjenesteproduksjon.....	35
9.8	Budsjettskjema 2A - Finansiering av investeringer	36
9.9	Budsjettskjema 2B - Investeringer	37
10.0	Oppsummering.....	40

Innledning

Sammenhengen mellom budsjett/økonomiplan og andre kommunale planer

Budsjett og økonomiplan kan også kalles «handlingsprogram».

Illustrasjonen viser at tidsperspektivet for budsjettet er 1 år og samlet for budsjett og økonomiplan er det 4 år. Budsjett og økonomiplan fornyes årlig – det kalles «rullering». Tiltak som er vedtatt i kommuneplanen bør innarbeides i årsbudsjett og økonomiplan. I praksis er det mange tiltak som ikke er tallfestet i kommuneplanen – og erfaringsmessig kan det skape utfordringer å få tiltakene inn i budsjett og økonomiplan.

Økonomiplanlegging er et verktøy for utforming av politiske prioriteringer og fordeling av økonomiske ressurser, innenfor tilgjengelige økonomiske rammer. Økonomiplanen er et viktig strategi- og styringsdokument for kommunen. God økonomiplanlegging bidrar til økt politisk handlingsrom, og styrker derfor muligheten for å utøve politikk og foreta prioriteringer.

Langsiktig økonomiplanlegging er krevende, men nødvendig, for å etablere et godt grunnlag for lokalt politisk handlingsrom og et godt tjenestetilbud over tid.

Formålet med dokumentet

Skape en felles forståelse av Sunndal kommune sin situasjon – og de hovedutfordringene som kommunen står overfor.

Dokumentet må sees i sammenheng med sak «Forslag til prosess og tilnærmingstype for budsjett 2018 og økonomiplan 2019 – 2021», som ble behandlet i kommunestyret 29.3.2017.

Fokus og involvering

I arbeidet med budsjettet for 2018 og økonomiplanen for 2019 -2021 er det viktig å holde fokus på hvordan innbyggerne skal få gode tjenester, på riktig nivå, til rett tid – og likevel kunne tilpasse driften til nye rammer - samtidig som fokuset på videreutvikling av Sunndalssamfunnet fortsetter. Dette kan løses på ulike måter. Det er derfor viktig med involvering av ansatte og tillitsvalgte samtidig som det er politikerne som tar nødvendige beslutninger på overordnet nivå.

Sunndalssamfunnet

Sunndal har valgt å fortsette som egen kommune. Målet, som ligger i kommuneplanen sin samfunnsdel, er 7 400 innbyggere og 4 000 arbeidsplasser innen 2020. For å oppnå vekst i innbyggertall er det viktig for Sunndal å være attraktiv, både for å beholde eksisterende innbyggere samtidig som en er attraktiv for nye. Det er derfor viktig å holde fokuset på kommuneplanens samfunnsdel der målsettingen fremgår.

Kommunal økonomi og tjenesteproduksjon – endringer i rammevilkårene

Sunndal kommune har og har hatt god økonomi.

- Fra budsjettprosessen for *2017-budsjettet* var utfordringen reduserte inntekter fra eiendomsskatt fra kraftverk, på ca 9,2 mill.
- I prosessen med budsjettet for *2018* er utfordringen inntekter fra eiendomsskatt fra kraftverk, ser ut til å bli redusert med ytterligere 9,2 mill.
- I prosessen med budsjettet for 2018 er det en tilleggsutfordring at UDI har sagt opp avtalen om drift av Sunndal Asylmottak.
- Forslag til Statsbudsjett 2018 inkluderer et forslag på reduserte inntekter fra eiendomsskatt på arbeidsmaskiner i verker og bruk og kraftlinjer gjeldende fra 2019. Dette ble varslet i Sunndal kommunes budsjettet for 2016, etter høring 18.6.2015. I budsjettet for 2016 ble beløpet anslått til 22 millioner. Beløpet blir nå stipulert til 25 mill med en nedtrapping over 5 år. Dette kan gi reduksjon av inntektene med kr 5 mill i 2019, 10 mill i 2020, 15 mill i 2021, 20 mill i 2022 og 25 mill i 2023. Fordi forslaget ikke er vedtatt, er det ikke innarbeidet i budsjettet/økonomiplanen.

I 2017 har kommunen opplevd lavere etterspørsel fra IMDI som gjelder *bosetting* og signalet er at etterspørselen vil gå ned. For 2018 er det anmodet om 14 bosettinger. Avtalene om enslige mindreårige mottak og asylmottak er sagt opp.

«Overskuddet» fra Innvandrertjenesten i 2016 var betydelig. I 2017 er det budsjettert med ca 7 mill i «overskudd». For 2018 er det forventet effektiv drift på asylmottaket i en måned. Det er budsjettert med kr «0» i overskudd fra Innvandrertjenesten fra 2018 og fremover.

Akkurat nå blir det viktig å holde fokuset på hvordan en kan gjennomføre omstilling, og gjennomføre samfunnsplanen med reduserte økonomiske rammer.

Fokuset fremover blir:

- Yte gode tjenester, på riktig nivå, til rett tid – til innbyggerne
- Revidere og gjennomføre kommuneplanens samfunnsdel
- Gjennomføre tiltakene i økonomiplanen

1.0 Prosess

1.1 Fremdriftsplan/prosess – budsjett 2018 og økonomiplan 2019 – 2021

Skisse til fremdriftsplan er vist under. Rådmannen har valgt å vise en samlet oversikt over den administrative og politiske prosessen, for å gi allmenheten «merinnsyn».

Utkast til prosess: 01.03.2017	Arena	SAK	febr	mars	april	mai	juni	juli	august	sept	okt	nov	des
Ramme reduksjon 2017 10,0 mill													
Ramme reduksjon 2018 7,0 mill													
Ramme reduksjon 2019 30,0 mill													
KOSTRA-tall				15.mar									
Demografikostnaden kommer i tillegg:										10.sep			
Pris- og lønnsvekst innaarbeides											x		
Skisse til prosess													
Rammer - budsjett 2018 - Øk.plan													
Maksrammer ifht. K-gruppe 12	LG	Drøfting	23.feb	03.mar									
Maksrammer ifht. K-gruppe 12	ØP	Drøfting		14.mar									
Maksrammer ifht. K-gruppe 12	TV	Drøfting		22.mar									
Budsjettrammer - investering	LG	Drøfting		23.mar		11.mai							
Budsjettrammer - drift	LG	Drøfting		23.mar		11.mai							
Maksrammer ifht K-gruppe 12, rammedokument	KS	Drøfting		29.mar									
Ledergruppemøte, prosessen	LG	Drøfting			06.apr								
Opplæring, KOSTRA	LG					xx.mai							
Kommuneporposisjonen, revidert nasjonalbudsjett						xx.mai							
Møte med tillitsvalgte	TV	Drøfting				24.mai							
Møte med tillitsvalgte	TV	Drøfting							16.aug				
Rådmannens foreløpige budsjettforslag	ØP	PS							22.aug				
Rådmannens foreløpige budsjettforslag	KS	PS								06.sep			
Mulighet for KOSTRA-opplæring	for politikere									07.sep			
Arbeidsøkt i kommunestyret	KS										18.okt		
Rådmannen presenterer sitt budsjettforslag	ØP	PS										07.nov	
Rådmannens forslag legges ut på høring	ADM/AMU/utvalg	Høring											
ØPs innstilling til budsjett	ØP	Høring										28.nov	
Øps forslag legges ut på offentlig høring	ØP	PS											
Endelig vedtak	KS	PS											13.des

I en prosess er det viktig å gi innspillene på riktig arena, i tide, for at innspillene skal kunne bli tatt hensyn til. I prosessen har det vært lagt vekt på involvering av både tillitsvalgte, ADM/AMU og politikere.

Tjenestene-områdene har gjennomført KOSTRA-opplæring av KS Konsulent. Kommunestyret hadde en tre timers KOSTRA-gjennomgang på arbeidsøkten i kommunestyret den 18.10.17. På denne måten har ledelsen i Sunndal kommune fått muligheten til å vurdere KOSTRA-tallene etter en felles mal.

Proessen er kommet så langt, at den 7. november skal rådmannen presentere sitt budsjettforslag for å legge det ut på høring til ADM/AMU og utvalgene. Denne høringen er uten rådmannens innstilling – og er intern.

Økonomi og planutvalget (ØP/formannskapet) skal vedta sitt budsjettforslaget den 28.11.2017 og deretter legge sitt forslag ut på offentlig høring før kommunestyret vedtar sitt endelige budsjett for 2018 og økonomiplan for 2019 – 2021, den 13.12.2017.

2.0 Status og utfordringsbildet

Sunndal har

- Valgt et mål om vekst i innbyggertall og næringsliv som krever fokus for å oppnå målene
- Valgt å fortsette som egen kommune
- Politiske vedtak som gjør omprioritering mellom tjenestene nødvendig
- Internt omstillingsbehov ut fra demografiske endringer
- Som målsetting å ha en sunn kommuneøkonomi

2.1 Samfunnsplanen 2014 – 2025

Gjeldene samfunnsdel ble vedtatt av kommunestyret 03.09.2014 med planperspektiv fram mot 2025. Samfunnsdelen viderefører visjonen «Sunndal kommune – kraftsenteret mellom fjord og fjell».

Planen har som mål:

- En attraktiv og mangfoldig kommune med 7.400 innbyggere innen 2020 (+ 3 %)
- En robust kommune for fremtiden
- Et vekstkraftig og inkluderende næringsliv med 4.000 arbeidsplasser innen 2020 (+ 5 %)
- Effektiv og miljøvennlig energibruk
- God infrastruktur, bedre og tryggere veger
- Bærekraftig forvaltning av natur og verneområder
- God helse og livskvalitet for alle
- Sunn kommuneøkonomi – kompetent og attraktiv arbeidsplass
- En dyktig og effektiv beredskapsorganisasjon

Kommunestyret har i forbindelse med behandlingen av sak om Planstrategi for 2016-2020 vedtatt at samfunnsdelen skal rulleres i 2017.

2.2 Kommune- og regionreformen

Det blir ny kommunestruktur i Møre og Romsdal. Sunndal kommune må i perioden være aktiv i forhold til analyser og forberedelser til ny kommunestruktur. Konsekvenser og nødvendige tiltak må identifiseres og gjennomføres. Nye samarbeidsområder og samarbeidsformer, må vurderes.

3.0 Input til budsjett og økonomiplan

3.1. Prognoser

Under følger noen utklipp fra KS prognosemodell pr 21.10.2017. Modellen legger til grunn at kommunal deflator blir 2,6% (gjennomsnittlig pris og lønnsvekst i kommunal sektor).

3.1.1 Befolkningsframskriving og kriteriedata for Sunndal kommune

Versjon 21.10.2017

Kriteriedata	IS 2018 med folketall per 1.7.2017	IS 2019 med folketall per 1.7.2018	IS 2020 med folketall per 1.7.2019	IS 2021 med folketall per 1.7.2020
Innbyggere ialt	7 162	7 162	7 162	7 162
Innbyggere 0-1 år (fra 2013), tidligere 0-2 år	139	139	139	139
Innbyggere 2-5 år (fra 2013), tidligere 3-5 år	279	279	279	279
Innbyggere 6-15 år	804	804	804	804
Innbyggere 16-22 år	702	702	702	702
Innbyggere 23-66 år	3 973	3 973	3 973	3 973
Innbyggere 0-17 år				
Innbyggere 18-49 år				
Innbyggere 50-66 år				
Innbyggere 67-79 år	833	833	833	833
Innbyggere 80-89 år	334	334	334	334
Innbyggere 90 år og over	98	98	98	98
Basistillegg	0,6410	0,6410	0,6410	0,6410
Sonekriteriet	62 762	62 762	62 762	62 762
Nabokriteriet	17 792	17 792	17 792	17 792
Landbrukskriteriet	0,00234	0,00234	0,00234	0,00234
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	95	95	95	95
Norskfødte med innv foreld 6-15 år ekskl Skand				
Flyktninger uten integreringstilskudd	135	135	135	135
Dødlighetskriteriet	62	62	62	62
Barn 0-15 med enslige forsørgere	198	198	198	198
Lavinntektskriteriet	352	352	352	352
Uføre 18-49 år	107	107	107	107
Opphopningsindeks	0,1791	0,1791	0,1791	0,1791
Urbanitetskriteriet				
Aleneboende 30 - 66 år	660	660	660	660
Psykisk utviklingshemmede 16 år	31	31	31	31
Ikke-gifte 67 år og over	590	590	590	590
Andel barn 1 år uten kontantstøtte (fra 2013), tidlig	38	38	38	38
Innbyggere med høyere utdanning	1 288	1 288	1 288	1 288
	per 1.1.2018	per 1.1.2019	per 1.1.2020	per 1.1.2021
Folketall per 1.1. i IS-året	7 164	7 164	7 164	7 164
foreløpig anslag SSB - MIMML alternativ				
Vekst fra året før	0,5 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

- Prognosen viser at pr 01.01.2018 er prognosen på 7 164 innbyggere – et tall som ligger stabilt i hele økonomiplanperioden.
- Inkludert i innbyggertallet pr 01.07.2017 er det 80-90 personer som bor i Sunndal Asylmottak, med oppholdstillatelse.
- Det er viktig å ha fokus på målet i samfunnsplanen om økning av innbyggertallet.
- Innbyggertilskuddet utgjør kr 23 650 pr innbygger.
- Ved første tertialrapportering 2018 vil befolkningsprognosen bli regulert i tråd med folketallet pr 01.01.2018, og nytt anslag for skatt og rammetilskudd vil bli beregnet.
- Ved andre tertialrapportering 2018 vil befolkningsprognosen bli regulert i tråd med folketallet pr 01.07.2018, og nytt anslag for skatt og rammetilskudd vil bli beregnet.

3.1.2 Utgiftsbehov i 2018

Tabellen under viser beregning av utgiftsbehov/kostnadsindeks som viser tillegg og trekk i kroner for 2018 (utgifts utjevnete tilskudd).

Beregning av utgiftsbehov - tillegg/trekk i kroner for år 2018						Versjon 21.10.2017	
(utgiftsutjevnete tilskudd)						prisenivå år 2018	
	HELE LANDET		SUNNDAL			Bruk av folketall 1.7.2017	
	Vekt	Antall	Antall	Utgifts- behovs- indeks	Pst. utslag	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj	
						kr per innb	1000 kr
0-1 år	0,0054	118 267	139	0,8661	-0,07 %	-36	-260
2-5 år	0,1414	246 598	279	0,8337	-2,35 %	-1 179	-8 446
6-15 år	0,2646	634 798	804	0,9333	-1,76 %	-885	-6 337
16-22 år	0,0225	465 492	702	1,1113	0,25 %	126	900
23-66 år	0,1033	3 035 065	3 973	0,9647	-0,37 %	-183	-1 312
67-79 år	0,0551	555 836	833	1,1044	0,58 %	289	2 066
80-89 år	0,0758	177 201	334	1,3890	2,95 %	1 479	10 594
over 90 år	0,0382	44 561	98	1,6207	2,37 %	1 189	8 519
Basistillegg	0,0189	325	0,6410	1,4531	0,86 %	430	3 077
Sone	0,0101	20 473 409	62 762	2,2591	1,27 %	638	4 569
Nabo	0,0101	9 385 627	17 792	1,3969	0,40 %	201	1 440
Landbrukskriterium	0,0021	1	0,0023	1,7213	0,15 %	76	544
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandin	0,0071	49 464	95	1,4153	0,29 %	148	1 059
Norskfødte med innv foreld 6-15 år ekskl Skand							
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0084	147 902	135	0,6726	-0,27 %	-138	-988
Dødlighet	0,0451	41 160	62	1,1100	0,50 %	249	1 783
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,0164	122 673	198	1,1894	0,31 %	156	1 116
Lavinntekt	0,0103	260 937	352	0,9941	-0,01 %	-3	-22
Uføre 18-49 år	0,0065	94 623	107	0,8333	-0,11 %	-54	-389
Opphøringsindeks	0,0096	224	0	0,5901	-0,39 %	-197	-1 414
Urbanitetskriterium							
Aleneboende 30 - 66 år	0,0194	449 127	660	1,0829	0,16 %	81	578
PU over 16 år	0,0483	19 487	31	1,1723	0,83 %	417	2 990
Ikke-gifte 67 år og over	0,0451	342 622	590	1,2690	1,21 %	609	4 359
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0173	40 654	38	0,6835	-0,55 %	-275	-1 967
Innbyggere med høyere utdanning	0,0190	1 321 033	1 288	0,7185	-0,53 %	-268	-1 922
1 Kostnadsindeks	1,0000			1,05716	5,72 %	2 868	20 538
(Tillegg/trekk kr pr innb.)						Alle tall i 1000 kr	
2 Tillegg/trekk (omfordeling) for kommunen i 1000 kr						20 538	
3 Nto.virkn. statl./priv. skoler						2 051	
4 Sum utgiftsutj. mm (2+3)						22 589	
Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger:						50 167	

Sunndal kommune har en kostnadsindeks på 1,05716. Det vil si at for 2018 er prognosen at kommunen statistisk sett er 5,72% dyrere å drive enn landsgjennomsnittet.

3.1.3 Utvikling skatt og rammetilskudd

SUNNDAL		1563				
<i>(år 2018-prisnivå i perioden 2018-2021)</i>		PROGNOSE				
1000 kr		2017	2018	2019	2020	2021
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)		166 197	169 926	170 257	170 456	170 702
Utgiftsutjevningen		28 816	22 589	22 608	22 619	22 633
Overgangsordning - INGAR		-719	2 958	-	-	-
Saker særskilt ford (inkl. helsestasjon skolehelse og aravg)		1 462	1 363	1 363	1 363	971
Korreksjon forsøksordninger barnevern og omsorgstjenester		-	-	-	-	-
Nord-Norge-tilskudd/Namdalsstilskudd		-	-	-	-	-
Storbytilskudd		-	-	-	-	-
Småkommunetilskudd		-	-	-	-	-
Distriktstilskudd Sør-Norge		8 984	8 947	8 988	8 988	8 988
Regionsentertilskudd		-	-	-	-	-
Inndelingstilskudd/trekk Nannestad/Ullensaker		-	-	-	-	-
Veksttilskudd		-	-	-	-	-
Ordinært skjønn inkl bortfall av dif.arb.avg.		30	570	-	-	-
herav gradvis bortfall av diff.arbeidsgiveravgift						
Skjønn - tap endringer av inntektssystemet 2011						
Overgangsordning - kommuner som skal slås sammen		-	-	-	-	-
Endringer saldert budsjett 2014/2015/2016						
Kompensasjon Samhandlingsreformen						
Ekstra skjønn tildelt av KMD inkl. ufrivillig alene kommuner og infrastruktur		-	-			
Budsjettavtale H, FrP, KrF, V - Stortinget		-538				
RNB 2017 - endringer i rammetilskudd		381				
RNB 2012-2016, samt Dok8:135 S (2014-15)						
Sum rammetilsk uten inntektsutj		204 612	206 352	203 216	203 427	203 295
"Bykdetrekke"						
Netto inntektsutjevning		6 536	6 880	6 880	6 880	6 880
Sum rammetilskudd		211 148	213 232	210 096	210 307	210 175
Rammetilskudd - endring i %		2,1	1,0	-1,5	0,1	-0,1
Skatt på formue og inntekt		194 399	198 277	198 277	198 277	198 277
Skatteinntekter - endring i %		2,46	1,99	-	-	-
Andre skatteinntekter (eiendomsskatt)		-	-	-	-	-
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet)		405 500	411 500	408 400	408 600	408 500
(avrundet totalsum ut fra at skatt kun er et anslag)						
Sum - endring i %		2,2	1,5	-0,8	0,0	-0,0
Ekstra skjønn tildelt av fylkesmannen						
(ufordelt skjønn fra Grønt Hefte - fordelt i løpet av året)						
Sum skatt (inkl selskaps) og netto inntektsutjevning		200 935	205 157	205 157	205 157	205 157
Sum - endring i %		2,2	2,1	-	-	-
Rammetilsk kr pr innb. (inkl. inntektsutjevning)		29 618	29 773	29 335	29 364	29 346
Skatteinntekter kr pr innb.		27 269	27 685	27 685	27 685	27 685
Kostnadsindeks (utgiftsutjevningen)		1,0738	1,0572	1,0572	1,0572	1,0572

Usikkerhet i prognosemodellen

- Nedleggelse av asylmottaket i Sunndal gjør at befolkningsfremskrivingen kan være noe optimistisk. Situasjonen gjør at det er vanskelig å lage en prognose som treffer fordi nedleggelse av asylmottaket kan skape ringvirkninger.
- Sum økning i skatt og rammetilskudd er lagt inn med kr 6 mill som er et forsiktig anslag. Beløpet er for lavt til å kunne dekke forventet lønnsøkning i et år med hovedoppgjør.

KS Prognosemodell har lagt følgende til grunn for beregningen av rammetilskuddet

- Alle tjenester: Det er ikke lagt inn inntekter som gjelder skjønn.
- Skole: Av realveksten i rammetilskuddet (på landsbasis) er det lagt inn midler til tidlig innsats i skole.
- Barnehage: I RNB (revidert nasjonalbudsjett) er øremerket tilskudd (5/12 årseffekt) innlemmet i rammetilskuddet for 2017. Omleggingen begrunnes med at regjeringen ønsker å

sikre en enhetlig finansiering og derfor overføres allerede fra 2017 det øremerkede tilskuddet i kommunerammen, for å dekke skjerpede krav i pedagognormen. Omleggingen er innarbeidet i prognosemodellen med helårseffekt.

- Barnehage: Ved Stortingets behandling av RNB ble inntektsgrensen for gratis kjernetid i barnehagen økt til kr 450 000. For å kompensere kommunene merutgifter er rammetilskuddet til kommunene økt i 2017.
- Barnehage: Barn født i november skal få rett til plass i barnehage fra den måneden de fyller ett år. Dette ligger allerede i rammetilskuddet fordi det i statsbudsjettet for 2015 og 2016 ble bevilget til sammen 740 mill til 3 400 flere småbarnsplasser (på landsbasis). Da barnehagesektoren ble rammefinansiert i 2011 ble det overført midler for eksisterende barnehageplasser for barn uten lovfestet rett til plass (ettåringer født etter 31. august og nullåringer).
- Barnehage: Av realveksten i 2018 er det beregnet økning for tidlig innsats i barnehage.
- Helse og barnevern: Av realveksten i rammetilskuddet er det lagt inn midler til forebyggende tiltak for barn, unge og familier
- Av realveksten i 2018 er det beregnet midler til opptrappingsplanen på rusfeltet.
- Fra 01.01.2019 får kommunen betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter inne psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB).

Korreksjoner i rammetilskuddet for 2018 for Sunndal

Samlet (reduksjon)	(i 1000 kr)	-382
Boligsosialt kompetansetilskudd, 2017/2018/2019 (opptrapping)		19
Innlemming boligsosiale tilskudd, ASD		34
Innlemming Helsenett, ny finansieringsmodell (fra KMD til HOD)		-55
Tilskudd til flere barnehagelærere (innl. 2017 RNB, helårsv. 2018)		270
Økte kommunale barnehageutgifter som følge av botidskrav for kontantstøtte, helårseffekt		20
Reduserte kommunale barnehageutgifter som følge av økt kontantstøtte, helårseffekt		-140
Økt inntektsgrense gratis kjernetid, barnehage (RNB-avtale) 6/12		9
Tidlig innsats, overgang barnehage - skole		24
Økt makspris i barnehage (110 kr/mnd)		-329
Vigselsmyndighet, ansvar overføres til kommunene		4
Servicehunder		-7
Økt elevtall statlige/private skoler		-185
Helsestasjons- og skolehelsetjenesten		-31
Frivilligsentraler		-15

Sum satsinger som er inkludert i rammetilskuddet for 2018

Delkostnadsnøkkel	Nasjonalt beløp som skal fordeles	Kommunens andel av fordelt beløp	Delkostnadsindeks
Barnehage	200 000 000	218 468	0,8050
Kommunehelse	300 000 000	453 095	1,1130
Barnevern	200 000 000	289 177	1,0655
SUM	700 000 000	960 740	

Satsinger i forhold til «rus og psykiatri» (inkl. i Kommunehelse)

Rus og psykiatri satsing Sunndal	Inkl. i rammetilskuddet (i 1000 kr)	Akkumulert (i 1000 kr)
2016	378	378
2017	360	738
2018	362	1 100
2019	362	1 462
2020	360	1 822
2021	0	1 822

Økt lærertetthet

Formålet med ordningen er å sette kommunene i stand til å øke lærertettheten på 1.-4. trinn.

Midlene er *øremerket* lærerstillinger til undervisning.

2018	Økt lærertetthet 1 -4 trinn (Sunndal)	1 660 000
------	---------------------------------------	-----------

Satsinger- sentrale føringer (Tabell C)

Satsingene på Helsestasjon/skolehelsetjeneste som startet i 2014 med kr 233 000 – og som økte frem til 2017 til kr 977 000, fortsetter i perioden frem til 2021.

Utdanning av deltidsbrannpersonell som startet i 2014 med kr 5 000 som økte til kr 120 000 i 2017, fortsetter i perioden frem til 2021.

Endringer som gjelder utbetaling til Frivilligsentraler, der utbetalingene går inn i kommunene, startet i 2017 med kr 365 000, fortsetter frem til 2020.

3.1.4 Sum endringer i skatt og rammetilskudd 2012 – 2018 (Sunndal)

År	I 1000 kroner	Endring i 1000 kr	Endring i % fra året før
2012	340 049		
2013	356 347	16 298	4,8
2014	366 724	10 377	2,9
2015	376 888	10 164	2,8
2016	396 634	19 746	5,2
2017	405 500	8 866	2,2
2018	411 500	6 000	1,5

Kilde: KS prognosemodell for skatt og rammetilskudd, 21.10.2017

Tabellen ovenfor viser at det er forventet en prosentvis økning i inntekten fra skatt og rammetilskudd på 1,5% i 2018. I 2018 er kommunal deflator forventet å bli 2,6%. (Differansen er 1,1%).

For Sunndal kommune har det tidligere vært avsatt en lønnsreserve på ca 10 mill. Lønnsoppgjøret i 2017 er på 6,6 mill – i et år med mellomoppgjør. I 2018 er det hovedoppgjør og det er forventet at lønnsveksten i 2018 blir høyere enn i 2017.

3.1.5 Mer om veksten i skatt og rammetilskudd 2018

Vekst i skatt og rammetilskudd for Sunndal kommune	I 1000 kr	I % av sum skatt og rammetilskudd	I 1000 kroner av sum skatt og rammetilskudd
2018		1,48 %	6 090
<i>Hva som skal dekkes innenfor denne veksten?</i>			-
Deflator		2,60 %	10 699
Økning i pensjonskostnader utover deflator (anslag)		0,11 %	453
Økte kostnader fra 2017 til 2018, med aktivitet fra 2017		2,71 %	11 152
Behov for kostnadsreduksjoner - kostnadsvekst utover inntektesvekst i frie inntekter		1,23 %	5 061
Andel av realvekst til satsinger		0,25 %	1 029
Behov for kostnadsreduksjoner om satsinger skal prioriteres		1,48 %	6 090
Nedtrapping INGAR fra og med 2019 (3 466/411 500)		0,84 %	3 457
Behov for kostnadsreduksjoner på mellomlang sikt som følge av kommuneopplegget 2018, utover inndekning redusert utgiftsbehov i 2018		2,32 %	9 547
Forventning om effektivisering som følge av befolkningsendringer			-
Endring i utgiftsbehov fra 2017 til 2018 som følge av befolkningsendringer i 1000 kr (1,05716-1,07377)*50167 (utgiftsbehov 2018 pr innb.) * 7 162 (folketall 1.7.2017)/1000			-
Som andel av frie inntekter i 2018 i Sunndal utgjør dette (-5 968/411 500)	-5 968	-1,45 %	-5 967
Behov for endring utover endring i befolkningssammensetning		-0,87 %	-3 580

«Vekst i skatt og rammetilskudd» er et begrep, som omfatter både positiv og negativ vekst.

Tabellen viser at sum skatt og rammetilskudd øker med 1,48% fra 2017 til 2018. Veksten er ikke nok til å dekke deflator og økningen i pensjonsutgifter – som til sammen er på 2,71%. Dette gir behov for kostnadsreduksjoner på 1,23%. Dersom kommunen velger å gjennomføre satsingene, så økes behovet for kostnadsreduksjoner med 0,25% til 1,48% i 2018.

Det er forventet at kommunen effektiviserer som følge av befolkningsendringer med 1,45% fra 2017 til 2018.

I 2019 blir inntekten fra Inntektsgarantiordningen redusert med 0,84% og det skaper behov for kostnadsreduksjon (for 2018 og 2019) med 0,87%.

4.0 Demografi og kommuneøkonomi 2018 -2021

4.1. Beregnede demografikostnader for perioden 2018 - 2021

Beregnete demografikostnader for perioden 2018-2021					
<i>Beregnete mer-/mindreutgifter 2018-2021 knyttet til den demografiske utviklingen. Sunndal kommune. Faste mill. 2017-kr. Kilde: SSB/TBU/beregninger ved TF</i>					
	2018	2019	2020	2021	2018-2021
0-5 år	1,2	2,2	-0,4	-3,1	-0,1
6-15 år	0,6	-0,7	-3,9	3,0	-1,0
16-66 år	-0,1	-0,2	0,2	-0,7	-0,8
67-79 år	2,0	1,9	1,7	1,7	7,3
80-89 år	-3,1	-0,4	0,5	1,1	-1,8
90 år og eldre	2,1	0,0	0,0	1,4	3,4
Sum	2,6	2,7	-1,8	3,5	7,0

- I perioden 2018-2021 anslås Sunndal kommune å få økte demografikostnader på 7 mill. kr (hvorav rundt 5,6 mill. kr må dekkes innenfor de frie inntektene). Færre barn og unge i aldersgruppene 0-5 år og 6-15 år trekker isolert sett i retning av reduserte utgifter til barnehage og grunnskole. Flere eldre i aldersgruppene 67-79 år og 90 år og eldre bidrar isolert sett til økte utgifter til pleie- og omsorgstjenestene, mens færre eldre i aldersgruppen 80-89 år trekker noe i motsatt retning.*

Telemarksforsking 14

Teksten under tabellen ovenfor viser at selv om Sunndal kommune får økte demografikostnader på 7 mill, så må hoveddelen av beløpet dekkes innenfor de frie inntektene.

4.2. Prognose for befolkningsutvikling

Tabellen nedenfor viser folketall 1.1.2017 og prognoser 2018 – 2021 basert på SSB sitt MMML-alternativ (middels fruktbarhet, levealder og innenlandsk flytting, lav innvandring).

	2017	2018	2019	2020	2021
0-5 år	415	407	419	419	402
6 - 12 år	522	549	513	512	530
13-15 år	281	270	286	261	263
Sum 6 - 15 år	803	813	799	773	793
16-19 år	410	397	371	366	352
20-44 år	1 962	1 981	1 994	2 020	2 022
45-66 år	2 281	2 288	2 269	2 257	2 224
Sum 20 - 44 år	4 243	4 269	4 263	4 277	4 246
67-79 år	818	855	888	919	950
80-89 år	345	336	334	337	343
90 år +	92	102	102	102	106
Sum 67 - 90+	1 255	1 293	1 324	1 358	1 399
Sum folketall	7 126	7 225	7 256	7 281	7 292

4.3. Nøkkeltall fra KOSTRA

Tabellene under viser et utvalg av nøkkeltall (KOSTRA-statistikk) for Sunndal kommune, for perioden 2015 – 2016. Tallene som vises er konserntall (eksklusive Sunndal Energi KF).

Behovsprofil	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Folketall	7 160	7 126	...	...
Andel innvandrerbefolkning	10,1	10,4	10,8	14,5
Andel som bor i tettbygde strøk	67,2	67,9	69,7	77,9
Andel 1-5 år	4,7	5,0	5,6	5,8
Andel 6-15 år	11,4	11,3	12,4	12,3
Andel 16-18 år	4,7	4,3	4,3	3,9
Andel 19-24 år	8,0	8,0	8,1	7,8
Andel 25-66 år	52,7	53,0	52,8	54,0
Andel 67-79 år	11,1	11,3	11,3	10,8
Andel 80 år +	6,4	6,1	4,6	4,4
Andel skilte/separerte 16-66 år	10,2	10,0	10,2	10,8
Andel uførepensjonister 16-66 år	8,8	8,7	10,8	9,5

Finansielle nøkkeltall	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Butto driftsutg., kr. pr. innbygger	116 139	112 729	96 560	77 696
Brutto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	2,8	3,0	3,4	3,7
Netto driftsutgifter, kr. pr. innbygger	67 590	70 553	65 069	54 411
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	3,6	3,0	3,6	4,1
Frie inntekter, kr. pr. innbygger	52 701	56 027	56 262	52 158
Netto lånegjeld, kr. pr. innbygger	68 360	67 530	89 021	67 036

Administrasjon, styring og fellesutgifter	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Brutto driftsutgifter, kr. pr. innbygger	6 706	7 673	6 000	4 936
Netto driftsutgifter, kr. pr. innbygger	6 005	7 074	5 295	4 383

Produktivitet (korrigerte brutto driftsutgifter)	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Barnehage, kr. pr. barn i barnehage	164 448	187 346	189 312	187 734
Grunnskolesektor, kr. pr. elev	131 992	137 217	138 537	118 986
SFO, kr. pr. bruker	29 706	32 480	32 572	28 180
Kulturskole, kr. pr. bruker	14 049	16 213	19 155	18 583
Hjemmetjeneste, kr. pr. hjemmetjenestebruker	222 193	234 480	407 636	247 605
Institusjon, kr. pr. institusjonsplass	1 076 434	1 012 355	1 192 726	1 101 656
Sosialhjelp, kr. pr. sosialhjelpsmottaker	91 701	78 247	...	45 002
Barnevern, kr. til tiltak pr. barn med tiltak	107 151	135 341	...	161 027
Helsetjenester, kr. pr. innbygger	2 901	3 223	4 705	3 245
Fysisk planlegging, kr. pr. innbygger	1 415	1 388	1 313	1 200
Vann, kr.pr.innb. med kommunal vannforsyning	802	747	...	1 037
Avløp, kr. pr. innb. med kommunalt avløp	851	874	...	1 228
Veg, kr. pr. km kommunal veg	76 110	73 959	118 690	128 929

Prioritering (netto driftsutgifter)	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Barnehage, kr. pr. innbygger 1-5 år	133 921	149 926	139 762	137 613
Grunnskolesektor, kr. pr. innbygger 6-15 år	129 272	133 082	125 804	104 736
SFO, kr. pr. innbygger 6-9 år	11 281	13 302	7 016	3 609
Kultursektoren, kr. pr. innbygger	3 512	3 292	2 812	2 097
Kulturskole, kr. pr. innbygger 6-15 år	5 935	6 264	3 160	2 386
Pleie/omsorg, kr. pr. innbygger 80 år+	407 972	431 270	455 084	389 746
Sosialtjenester, kr. pr. innbygger 20-66 år	3 685	4 047	3 947	3 548
Barnevern, kr. pr. innbygger 0-17 år	6 378	6 305	10 081	8 897
Helsetjenester, kr. pr. innbygger	2 445	2 664	3 492	2 545
Fysisk planlegging, kr. pr. innbygger	908	987	805	631
Tilrettelegging/bistand næringsliv, kr. pr. innb.	433	343	63	92
Samferdsel, kr. pr. innbygger	1 538	1 516	1 537	899
Brann/ulykkesvern, kr. pr. innbygger	850	870	1 042	747
Kirke, kr. pr. innbygger	735	731	706	599

Dekningsgrader	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	95,9	92,4	91,9	91,5
Andel kommunale plasser av alle b.hageplasser	100	100	66	49
Andel elever med spesialundervisning	7,2	7,4	9,2	7,8
Andel innbyggere 6-9 år i SFO	50,9	60,1	50,7	59,4
Andel innbyggere 6-15 år i kulturskole	27,3	26,5	16,7	14,2
Legeårsverk pr. 10.000 innbygger	9,8	11,2	12,3	10,7
Fysioterapiårsverk pr. 10.000 innbygger	9,1	10,5	10,5	9,2
Andel innb. 80 år+ som er beboer i institusjon	18,2	17,6	8,7	13,0
Plasser i institusjon i % av innbyggere 80 år+	21,2	24,0	...	18,0
Andel innbyggere 20-66 år med sosialhjelp	3,1	4,0	...	4,0
Andel barn 0-17 år med barnevernstiltak	3,8	6,4	...	4,9

Gebyrer	Sunndal 2015	Sunndal 2016	K.gr. 12* 2016	Norge ** 2016
Barnehageplass, heldag, kr. pr. mnd	2 500			
SFO, heldag, kr. pr. mnd	913	938	...	...
Vannforsyning, kr. pr. år	2 768	2 768	3 048	3 441
Avløp, kr. pr. år	2 382	2 382	3 411	3 840
Renovasjon, kr. pr. år	2 694	2 155	2 788	2 716
Feiing, kr. pr. år	466	515	401	441
Privat reguleringsplan, kr. pr. sak	21 400	30 000	...	63 224
Oppføring enebolig, kr. pr. sak	9 720	9 945	...	12 605
Oppmåling boligtomt, kr. pr. sak	13 653	14 179	...	16 781

5.0 Budsjettforutsetninger

5.1 Kommuneproposisjonen 2018 – Sunndal kommunes nøkkeltall for 2016

Viser til kommuneprop 128 S (2018) viser at Sunndal kommune har frie inntekter korrigert for variasjoner i utgiftsbehovet i prosent av landssnittet på 98%. Når en legger til inntekter fra eiendomsskatt, konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift, så har kommunen en inntekt på 118% av landssnittet.

Netto driftsresultat	3,0%
Disposisjonsfond + mindreforbruk i %	17,6%
Arbeidskapital ekskl. premieavvik i %	19,3%
Langsiktig gjeld ekskl. pensjonsforpliktelser	65,3%
Sertifikatlån	0,0%
Netto renteeksponering	19,4%

Nøkkeltallene bekrefter at Sunndal kommune har en sunn kommuneøkonomi.

5.2 Budsjettrenter lån

Med bakgrunn i at rentenivået er lavt, er den foreslåtte renten på nye lån blir budsjettert med 2,0%.

5.2.1 Kommunalbanken sitt forslag til budsjettrenter inkl. margin

År	Anslag Nibor SSB Økonomiske Analyser 3/17	Anslag Nibor ifølge markeds- prisingen i FRA- markedet	Anslag Nibor Norges Bank PPR 3/17	KBNs marginpåslag på Nibor-lån	Forslag budsjettrente inklusive KBNs margin over Nibor
2018	0,80	0,84	0,85	0,60	1,45
2019	0,80	1,14	1,05	0,60	1,65
2020	1,20	1,43	1,55	0,60	2,15
2021		1,68		0,60	2,28

Tabellen ovenfor ble mottatt på e-post fra Kommunalbanken (KBN) ble mottatt den 10.10.

De grå feltene er rentesatsene som inngår i sum «forslag budsjettrente inkl KBNs margin over Nibor*»

*NIBOR Norwegian InterBank Offered Rate.

6.0 Omstillingsbehov

Budsjettet for 2018 med økonomiplan for 2019 – 2021 er det viktigste dokumentet og styringsprosessen for å identifisere, vedta og gjennomføre de endringene som skal ha effekt i innværende kommunestyreperiode.

Rådmannen ønsker å vektlegge følgende kriterier i omstillingsarbeidet

1. Vekt på kompetanseutvikling og samarbeid internt og eksternt for å finne de gode løsningene
2. Teknologi og digitalisering som *den viktigste* endringsdriver fremover
3. Reduserte lønnsutgifter løses i første omgang ved naturlig avgang – og eventuell omorganisering
4. Dersom naturlig avgang ikke er tilstrekkelig, blir det nå varslet at en bør vurdere strukturendringer på tjenestene – eller generell nedbemanning dersom strukturendringer ikke kan gjennomføres

6.1 Usikre faktorer – rammer for budsjettarbeidet

Budsjettering og økonomisk planlegging bør ideelt sett skje med utgangspunkt i stabile rammevilkår. I budsjettsammenheng bør en ta høyde for stabil, jevn tjenesteproduksjon. Generasjonsprinsippet tilsier at en bør levere tjenester til innbyggerne ut fra det inntektsnivået kommunen har, til enhver tid.

Kommunen har disposisjonsfond – og dermed en økonomisk «buffer». I en fase med omstilling, som kommunen går inn i nå, bør en forsøke å ha fokus på hele økonomiplanperioden, for å ta høyde for at omstillinger tar tid.

Med bakgrunn i situasjonen kommunen står overfor, så inneholder dette dokumentet en kalkulert risiko når det gjelder renteutgifter og pensjonskostnad. Dokumentet tar ikke høyde for ytterligere reduksjon i eiendomsskatten for perioden 2019 - 2021, selv om eiendomsskatten er under press. Når det gjelder inntekt fra konsesjonskraft gjelder avtalen på 6 mill årlig til år 2020. Slik at for år 2020 og 2021 er nivået på denne inntekten usikker.

I 2015 var driftsinntekter på 782 mill. I 2016 var driftsinntekter på 827 mill. Sunndal kommune er i en situasjon der det er forventet at driftsinntektene blir reduserte.

6.2 Utfordringer

1. Redusert inntektsvekst fra skatt på inntekt og formue og rammetilskudd, er innarbeidd i budsjettet
2. Redusert inntekt fra eiendomsskatt kraftverk er innarbeidd i budsjettet
3. Eventuelle reduksjoner i inntekt fra eiendomsskatt fra verker og bruk er *ikke* innarbeidet i budsjettet
4. Driftsbudsjettet er saldert ved bruk av disposisjonsfond
5. Det er foreslått investeringer, som vil legge ytterligere press på driftsnivået

8.0 Politisk forankring, involvering av ansatte og informasjon til innbyggerne

Budsjettprosessen har i 2017 vært utvidet tidsmessig i forhold til tidligere år. Dette av hensyn til sterkere involvering og forankring politisk. Og det er ikke bare prosessen, men også kommunens målsettinger som må være godt forankret. En grundigere prosess vil være med på å skape en trygghet for at nye løsninger kan anbefales, dvs vedtas.

Nye tider krever nye løsninger – og alle konsekvenser kan ikke alltid utredes 100%. En tilstrekkelig utredning av konsekvenser, der «nok er nok» i forhold til utredning, vil kunne følges av sikkerhetstiltak/backup-funksjoner ved tilfeller som får andre – ikke forutsigbare - konsekvenser. Kommunale tjenestene skal være av god og riktig kvalitet, og skal gi innbyggerne en trygghet i tjenestetilbudet.

Tillitsvalgte har vært holdt løpende orientert, med mulighet til å komme med innspill. De hadde også mulighet til å delta og komme med innspill i forbindelse med budsjettseminaret. I det videre arbeidet vil det være tett samarbeid, og Adm/Amu-utvalget er 3-partsarena som vil være viktig for utviklingsarbeidet. Møtefrekvensen må vurderes. I tillegg er det jevnlig faste møter mellom administrasjonen og de tillitsvalgte. Det vil ventelig være behov for økt møtefrekvens i forbindelse med omstillingsprosessene.

Ansatte har vært utfordret på å gi innspill på tiltak som kan gi økonomiske effekter. Dette vil fortsette.

Årsplanene har målsettinger som er viktige i de ulike tjenestene/stabene, og som er med på å oppfylle Sunndal kommune sin visjon og målsettinger. Dette er en viktig og logisk struktur, som er med på å sikre helheten. Det er ofte en utfordring å se tiltakene i et helhetlig perspektiv. Dette var noe av bakgrunnen for at mal for årsplaner og –rapportering ble gjennomgått og endret.

Det er viktig med god informasjon til innbyggerne i kommunen, samt å ha ulike dialogmøter for å sikre felles forståelse for tjenesteutviklingen. For eksempel kan nevnes foredraget «Innovasjon i omsorg» - som var åpent for publikum, og som tok for seg utviklingen innenfor omsorgstjenestene. Det er viktig å nå ut med god informasjon for å skape en trygghet når våre tjenestetilbud er i utvikling og endring. Målsettingen må være å ha flere dialogmøter, faginformasjon mv, kort sagt innbyggerkommunikasjon.

9.0 Talldelen, budsjettet for 2018 – økonomiplan 2019 – 2021

9.1 Konsekvensjustert budsjett

Utgangspunktet for budsjettarbeidet er konsekvensjustert budsjett.

Med begrepet konsekvensjustert budsjett menes at man tar utgangspunkt i budsjett for inneværende år og justerer for konsekvenser av vedtak gjennom året og neste års gjeldende rammebetingelser, som f.eks. effekt av lønnsoppgjør og prisstigning mv. Det konsekvensjusterte budsjettet skal omfatte alle påregnelige utgifter og inntekter for det enkelte år i perioden, ved å holde alle eksisterende aktiviteter i virksomheten på nåværende standardnivå.

For å få med alle endringene som det har vært vedtatt budsjettendring på i 2017, er det budsjettet pr juni 2017 som er grunnlaget for budsjettet 2018. I de tilfellene som det er tiltak som en må konsekvens-justere for, som ikke er kommet med av tekniske grunner, så er det laget egne tiltak der dette fremgår.

9.2 Konsekvensjusteringer kulturtjenesten

9.2.1 Kulturhuset

For å kunne opprettholde driften på kulturhuset er følgende konsekvensjusteringer innarbeidet i budsjett og økonomiplan.

Mye av det som kulturhuset har, er 25 år gammelt – og er fra 1992. Noe av utstyret snart utrangert, det samme gjelder stolene i Keila. Ventilasjonen er en begrensning i den lille kinosalen. Luftkvaliteten er for dårlig. Ser vi framover, trenger kulturhuset et ytterligere løft. Mye bra ble gjort i forrige periode med renovering, ikke minst med oppgraderingen av Hovshall. Men teknisk utstyr ble det ikke midler til den gangen.

1. Lysdimmer på Hovshallscena + kabling ut til salsbro. Estimert kostnad 200 000,-
2. Godkjent elektrisk styrt flypunkt til høyttalere i Hovshall. Estimert kostnad på 200 000,-

Dette har vært signalisert i mange år grunnet HMS og sikkerhet til både ansatte og leietakere som kjører konserter i Hovshall. Per dags dato er det ikke godkjent flypunkt i Hovshall.

3. Nytt trådløst myggsystem på mikrofoner. Minimum 12 enheter. Estimert kostnad 100 000,-

I løpet av 2017 slutter det eksisterende frekvensbåndet for trådløse mikrofoner å virke. Det vil si at våre mygger vil motta støy som gjør de ubrukelige.

4. Multikabel. Estimert pris 30 000,-
5. Lysutstyr. Estimert kostnad 150 000,-

Dagens lyskastere er gamle og flere i dårlig forfatning. Anbefaler innkjøp av minimum 18 stk LED lyskastere (ikke bevegelige) av god kvalitet.

6. Lysbord. Estimert kostnad 75 000,-

Lysbordet som eksisterer på huset i dag er av et merke som i dag ikke er så vanlig, og det er ikke anerkjent blant hoveddelen av omreisende teknikere. Samtidig begynner det å bli litt utdatert med tanke på funksjonalitet i forhold til den teknologiske utviklingen

7. Scenerigg. Estimert kostnad 2-3 mill forutsatt at bærende konstruksjoner er gode nok

Håndvinsjer skal kasseres etter 20 års bruk. Hovshall scene sine er 25 år.

Scenetrekkene har også ganske liten løftekapasitet ift. hva som er vanlig i dag. Det bygges svært få heisbare trekk med mindre enn 250kg løftekapasitet i dag. Tauhalingstrekk er også svært lite i bruk i dag. Det anbefales at lystrekk har en løftekapasitet på 500kg og andre trekk har 250kg. Men en oppgradering av alle trekk til 250kg vil være en betydelig oppgradering fra dagens trekk, hvor trekk med håndvinsj har 125kg og tauhalingstrekk har 60kg. Det er viktig å ta med i dette at en oppgradering av løftekapasitet kan få innvirkning på stålkonstruksjon som alt henger i. Dette må en RIB (rådgivende ingeniør bygg) si noe om, og beregne. Trekk med håndvinsj blir svært sjelden montert i dag, Evt. nye trekk bør også være motoriserte.

8. Oppgradering Vestibylen med nytt møblement

Møblene som er der i dag er fra da kulturhuset ble pusset opp for 25 år siden, samt noe innkjøpt fra Ikea for en 8 år siden. Vestibylen er publikums første møte med kulturhuset og per dags dato ser den ikke så veldig fin og mottakelig ut.

9. Oppgradering av Keila med ventilasjon, nye stoler, teknisk utstyr og ny scene

Totalt behov: rundt 3,4 mill. kroner. Rundt regnet – i samråd med eiendom – vil behovet se slik ut:

- Stoler/tepper/lerrett: 500.000
- Ventilasjon: 2.000.000
- Teknisk utstyr: 200.000
- Vegg/scene med div utstyr: 700.000

Keila er den minste kinosalen vår, med plass til 74 personer i amfiet. Lokalet blir også brukt til kurs, seminarer og konferanser. Keila er i utgangspunktet ypperlig egnet til disse formålene, med sin intimitet og gode muligheter for visualisering med lyd og bilder.

Lokalet – slik det framstår i dag – er ikke egnet for konserter.

Behovene i Keila er blir vurdert og drøftet ved flere anledninger, grundig, og det er enighet om at dårlig ventilasjon er hovedproblemet i lokalet. Det blir fort varmt og tungt, noe som spesielt går utover konferanse/kurs-tilbudet. Vi vet at det er flere leietakere som har valgt å ikke bruke kulturhuset av den grunn .

Det begynner også bli en betydelig slitasje på stolene. Trekk er slitt ut/revet av, og det ser ikke bra ut. Samme stolene har stått siden 1992.

Skille mellom drift og investering, er blitt drøftet med revisor. Nytt ventilasjonsanlegg i Keila (2 mill) er lagt inn som investeringskostnad i 2018. Øvrige tiltak (7,6 mill) er lagt inn som driftskostnad over en fireårsperiode.

De tiltakene som kan bli påvirket av eventuell flytting av biblioteket eller andre planer for kulturhuset bør ikke gjennomføres før det har vært en endelig avklaring.

9.2.2 Sunndal Frivilligsentral

Overføring til Sunndal Frivilligsentral med årlig kr 357 000 er også konsekvensjuster på kulturtjenesten sin ramme.

9.3. Tiltak som er innarbeidet i talldelen

Listen nedenfor viser tiltak som er innarbeidet i budsjett- og økonomiplan. Innsparinger vises uten fortegn. Økte utgifter vises med minus (-) fortegn.

	Tjeneste	2018	2019	2020	2021	Sum
10	Rådmannen	2018	2019	2020	2021	
1	Reduksjon 1 stilling	823	823	823	823	3 292
2	Ingen reserverte bevilgninger/avsetninger	150	150	150	150	600
3	Redusert overføring til kirkelig administrasjon	45	45	45	45	180
4	Sum Rådmannen	1 018	1 018	1 018	1 018	4 072
11	Økonomiavdeling	2 018	2 019	2 020	2 021	8 078
1	Redusert bemanning - 0,6 årsverk	222	400	400	400	1 422
2	Bruk av konsulent på finansområdet - se ansvar 90 reduserte finansutgifter	-220	-300	-300	-300	-1 120
	Sum Økonomiavdeling	2	100	100	100	302
12	Personalavdelingen	2 018	2 019			4 037
1	Reduksjon fra 4 til 3 uker sommerjobb	350	350	350	350	1 400
2	Kartlegging arbeidsmiljø - økt kostnad	-40	-40	-40	-40	-160
3	Lederhåndbok- økt kostnad	-55	-55	-55	-55	-220
	Sum Personalavdeling	255	255	255	255	1 020
14	Service- og infoavdeling	2 018	2 019			4 037
1	Omdisponering avsatte midler til opprydding arkiv	450	450	450	450	1 800
2	Redusert innkjøp datamaskiner	50	50	50	50	200
3	Reduserte portoutgifter	20	20	20	20	80
4	Reduserte kostnader til politisk virksomhet	-	-	-	-	-
	Sum Service- og infoavdeling	520	520	520	520	2 080
15	Innvandrer-tjenesten	-	-	-	-	-
18	Konsesjonskraftinntekter	-	-	-	-	-
20	Grunnskoletjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Avvikle skolehagetilbudet	130	130	130	130	520
2	Redusere innkjøp av læremidler pedsenter	130	130	130	130	520
3	Avvikle skolepatrolje	260	260	260	260	1040
4	Reduksjon i 1,9 undervisningsstillinger (1,3 i 2019)	1267	862	862	862	3853
5	Brukerbetaling SFO. 40% økning i 2018	686	686	686	686	2744
6	Reduksjon i kostnader PPT	330	330	330	330	1 320
7	Reduksjon i husleiekostnader og renhold PPT		405			
8	60% stilling logoped grunnskoletjenesten	485	485	485	485	1 940
9	20 % felles IKT-stilling grunnskoletjenesten	30	80	80	80	270
	Sum Grunnskoletjenesten	3 318	3 368	2 963	2 963	12 612
21	Barnehagetjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Innføre makspris for barnehagebetaling	500	500	500	500	2 000
2	Sommerstengt barnehage 4 uker	640	640	640	640	2 560
3	Refusjon særlig ressurskrevende brukere	650	650	650	650	2 600
4	Reduksjon utgifter PPT	110	110	110	110	440
5	Økte kostnader 2 barnehageopptak	-3 553				-3 553
6	Midlertidige barnehageplasser	-1 100				-1 100
7	Ny bemanningsnorm fra 01.08.18	-990	-2 385	-2 385	-2 385	-8 145
8	Sum Barnehagetjenesten	-3 743	-485	1 900	1 900	-428
30	Helse og barneverntjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Merinntekt - ny oppgjørsordning fysioterapi	300	300	300	300	1 200
2	Merinntekt - ny oppgjørsordning barneverntjenesten bosa	672	672	672	672	2 688
	Sum helse og barneverntjenesten	972	972	972	972	3 888

	Tjeneste	2018	2019	2020	2021	Sum
31	NAV	2 018	2 019			4 037
1	Ingen ansettelse i ny stilling russtilling	492	492	492	492	1 968
	Sum NAV	492	492	492	492	1 968
32	Pleie- og omsorgstjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Avvikle 8 midl sykehjemsplasser	2250	4500	4500	4500	15 750
2	Omgjøring sykehjemsplasser til bofellesskap	1750	4500	4500	4500	15 250
3	Øke egenbetalinger	1000	1000	1000	1000	4 000
4	Redusert 1 årsverk langtidsavd	650	650	650	650	2 600
5	Redusert 0,8 årsverk kjøkken	520	520	520	520	2 080
6	Redusere overskuddsbemannning avd E	650	650	650	650	2 600
7	Avvikle kulturkontaktordningen	260	260	260	260	1 040
8	Laboratorietjenester i ordinær bemanning	130	130	130	130	520
9	Avvikle tøyansvarlig	130	130	130	130	520
10	Sone psykisk helse, redusert bemanning kveld og helg	1 100	1 100	1 100	1 100	4 400
11	Redusert tilbud i arbeidsstua	440	440	440	440	1 760
12	Avvikle betalte matpauser på dagtid midt i uken i hjemmebasert omsorg - kapasitetsøkning					-
	Sum pleie og omsorgstjenesten	8 880	13 880	13 880	13 880	50 520
40	Plan, miljø og næringstjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Vakant stilling planlegger	616	616	616	616	2 464
	Sum Plan, miljø og næringstjenesten	616	616	616	616	2 464
50	Kulturtjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Reduksjon tilskudd	40	40	40	40	160
2	Redusert 70% stilling bibliotek	460	460	460	460	1 840
3	Marked Kulturhuset	55	55	55	55	220
4	Kulturskolen - merkantil stilling 50%	270	270	270	270	1 080
5	Reduksjon ekstrahjelp	150	150	150	150	600
6	Reduserte leieinntekter	-230	-230	-230	-230	-920
	Sum Kulturtjenesten	745	745	745	745	2 980
60	Kommunalteknisk tjeneste	2 018	2 019			4 037
1	Reduserte lønnskostnader	108	108	108	108	432
2	Redusert vikarbruk/opplæring brannvesen	100	100	100	100	400
3	Reduserte lønnskostnader og kjøpte tjenester vedlikehold	200	200	200	200	800
4	Reduserte lønnskostnader og kjøpte tjenester sommerved	250	250	250	250	1 000
	Sum Kommunalteknisk tjeneste	658	658	658	658	2 632
70	Eiendomstjenesten	2 018	2 019			4 037
1	Renholdsstandard senkes på utvalgte bygg	946	946	946	946	3 784
	Sum Eiendomstjenesten	946	946	946	946	3 784
90	Finansposter	2 018	2019			4 037
1	Reduserte finansutgifter	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
	Sum Finansposter	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
	Totalsum	15 879	24 285	26 265	26 265	92 694

Tabellen ovenfor viser at det er innarbeidet kr 16 mill i netto innsparing for 2018. For 2019 er netto innsparing økt til 24 mill. For 2020 og 2021 er beløpet økt til 27 mill.

9.4 Beskrivelse av tiltakene

10 Rådmannen

Innsparingen kommer i all hovedsak fra reduksjon på 1 årsverk (naturlig avgang).

11 Økonomiavdeling

Innsparing kommer som følge av redusert bemanning (naturlig avgang). Det bør benyttes ekstern kompetanse på finansområdet, som medfører økte kostnader i økonomiavdelinga. Reduksjonen kommer på 90 – Finansposter der det forventes en reduksjon på 1,2 mill kr årlig.

90	Finansposter	2 018	2019
1	Reduserte finansutgifter	1 200	1 200
	Sum Finansposter	1 200	1 200

12 Personalavdelingen

Sommerjobb for unge endres fra 4 til 3 uker. Hovedmålsettingen med tiltaket vurderes oppfylt etter 3 uker med sommerjobb.

14 Service- og infoavdeling

Benytte egne ansatte i forbindelse med opprydding av arkiv.

20 Grunnskoletjenesten

20	Grunnskoletjenesten	2 018	2 019
1	Avvikle skolehagetilbudet	130	130
2	Redusere innkjøp av læremidler pedsenter	130	130
3	Avvikle skolepatrulje	260	260
4	Reduksjon i 1,9 undervisningsstillinger (1,3 i 2019)	1267	862
5	Brukerbetaling SFO. 40% økning i 2018	686	686
6	Reduksjon i kostnader PPT	330	330
7	Reduksjon i husleiekostnader og renhold PPT		405
8	60% stilling logoped grunnskoletjenesten	485	485
9	20 % felles IKT-stilling grunnskoletjenesten	30	80
	Sum Grunnskoletjenesten	3 318	3 368

Tiltak 4 får betydning for lærertettheten. Fra 2019 blir det en reduksjon i husleiekostnader mm PPT, og da tilføres kr 405' til stillinger.

Tiltak 5 – brukerbetaling SFO, bør økes gradvis gjennom økonomiplanperioden for å dekke økte kostnader Over mange år har økningen i brukerbetalingen vært lavere enn reell økning i kostnader. Vi må halvere nettokostnaden – dvs øke brukerbetalingen - for å nærme oss KOSTRA-tall for kommunegruppen.

Denne oversikten viser at det ikke er samvariasjon mellom pris og dekningsgrad.

SFO 2015	Sunn- dal	Årdal	Alta	Hammer- fest	Norge u/Oslo	K.gr.12
Heldagsplass, kr. pr. mnd	905	2 100	2 675	2 171	...	...
Redusert plass, kr. pr. mnd.	536	1 320	1 602	1 331	...	...
Andel elever 6-9 år i SFO	51 %	57 %	40 %	64 %	60 %	51 %

Tiltak 6 og 7 gjelder reduksjon innenfor PPT. En naturlig konsekvens av redusert elevtall er at PPT kan endres. Det vil være nødvendig med god prioritering hvordan tjenesten benyttes. PPT flytter inn i kontorer i kommunale bygg, dette gir også en innsparing.

Tiltak 8 er reduksjon av logopedtilbudet med 60% (naturlig avgang) Kommunen vil fortsatt tilby tjenester som er hjemlet i opplæringsloven. Rehabiliteringstiltak for personer over grunnskolealder må finne andre løsninger.

21 Barnehagetjenesten

21	Barnehagetjenesten	2 018	2 019
1	Innføre makspris for barnehagebetaling	500	500
2	Sommerstengt barnehage 4 uker	640	640
3	Refusjon særlig ressurskrevende brukere	650	650
4	Reduksjon utgifter PPT	110	110
5	Økte kostnader 2 barnehageopptak	-3 553	
6	Midlertidige barnehageplasser	-1 100	
7	Ny bemanningsnorm fra 01.08.18	-990	-2 385
8	Sum Barnehagetjenesten	-3 743	-485

Tiltak 1 - innføring av makspris i barnehagen. Familier med lav inntekt er omfattet av ordninger med redusert foreldrebetaling.

Tiltak 2 – sommerstengt barnehage vil føre til bedre kvalitet på tjenestene ved at større andel av fast personale er til stede resten av året.

Tiltak 3 - Barnehagetjenesten har barn i barnehagen som krever kontinuerlig tilsyn med bakgrunn i helsemessige utfordringer. Vedtaket som gjøres for at barna skal få nødvendig hjelp bør være utformet slik at det kan søkes om refusjon av utgifter til behandling og habilitering i barnehagen.

Tiltak 4 - Sunndal kommune må bruke PPT sine ressurser på en bedre og mer effektiv måte. I dag arbeider PPT i stor grad klientretta med sakkyndig utredning, men bruker også ressurser på direkte pedagogiske tiltak i samarbeidskommunene. Dette er oppgaver som den enkelte kommune (barnehage) skal kunne løse uten bruk av PPT sine ressurser.

Tiltak 5 og 6 – 2 barnehageopptak – økning av rammen. Innføring av 1 barnehageopptak fra 2018/2019 er vurdert ut fra følgende perspektiv:

Med bakgrunn i drøfting av disse perspektivene (drøftingen er vedlagt) anbefales det å gå over til 1 barnehageopptak pr år:

- Foreldreperspektivet
- Bruker/barneperspektivet
- Samfunnsperspektivet
- Økonomisk perspektiv
- Ansattes perspektiv
- Faglig perspektiv
- Fysisk kapasitet

Tiltak 6 som går på bruk av midlertidige lokaler inkl drift og renhold, forventes å reduseres hvis det blir 1 opptak. Det vil også måtte sees i sammenheng med bygging og åpning av nye Stortuva barnehage.

30 Helse og barneverntjenesten

30	Helse og barneverntjenesten	2 018	2 019
1	Merinntekt - ny oppgjørsordning fysioterapi	300	300
2	Merinntekt - ny oppgjørsordning barnevernstjenesten bosatte EM	672	672
	Sum helse og barneverntjenesten	972	972

Helse og barnevernstjenesten får økte inntekter innen fysioterapi.

Ny oppgjørsordning for barneverntjenesten for bosatte enslige mindreårige fra 2017 medfører beregnet økt tilskudd til kommunen/barnevernet.

31 NAV

31	NAV	2 018	2 019
1	Ingen ansettelse i ny stilling russtilling	492	492
	Sum NAV	492	492

NAV fikk midler til å opprette en stilling innen rusfeltet i 2017. Stillingen har stått vakant i påvente av økonomi- og budsjettprosess. Vi foreslår at hjemmelen til denne stillingen blir avsluttet på NAV sitt budsjettområde. Sunndal kommune v/NAV har en veileder i 100% stilling innen rusarbeid. Det understrekes at alle veilederne ved NAV jobber med rusproblematikk og følger opp brukere med denne problematikken på lik linje med andre brukere som trenger tett individuell oppfølging. Det påpekes også at det har utviklet seg tett samarbeid mellom veiledere ved NAV og avd. for psykisk helse i PLO i oppfølgingsarbeidet av brukergruppen. Dette samarbeidet skal utvikles ytterligere i tråd med plan for rus- og psykisk helsearbeid i kommunen.

Selv om vi selvfølgelig gjerne skulle hatt en medarbeider til, så er vi av den oppfatning at Sunndal kommune, med de utfordringer vi har pr. i dag, yter et godt og sammensatt tilbud til brukere med utfordringer knyttet til rus.

32 Pleie- og omsorgstjenesten

32	Pleie- og omsorgstjenesten	2 018	2 019
1	Avvikle 8 midl sykehjemsplasser	2250	4500
2	Omgjøring sykehjemsplasser til bofellesskap	1750	4500
3	Øke egenbetalinger	1000	1000
4	Redusert 1 årsverk langtidsavd	650	650
5	Redusert 0,8 årsverk kjøkken	520	520
6	Redusere overskuddsbemanning avd E	650	650
7	Avvikle kulturkontaktordningen	260	260
8	Laboratorietjenester i ordinær bemanning	130	130
9	Avvikle tøyansvarlig	130	130
10	Sone psykisk helse, redusert bemanning kveld og helg	1 100	1 100
11	Redusert tilbud i arbeidsstua	440	440
12	Avvikle betalte matpauser på dagtid midt i uken i hjemmebasert omsorg - kapasitetsøkning		
	Sum pleie og omsorgstjenesten	8 880	13 880

Det er ønskelig med en vridning mot mer hjemmebasert omsorg, også fra brukernes side. I forslaget ligger det en reduksjon på 8 plasser. Det foreslås også en omgjøring av 16 institusjonsplasser til bofellesskap – hvilket i praksis vil si heldøgnsbasert omsorg. Dette vil gi en trygg omsorg. Det vil være en fleksibilitet i de 16 plassene hvis det viser seg at det blir behov for økning i institusjonsplasser.

Det vil ta noe tid å avvikle sengeplassene, og det er realistisk med halvårseffekt økonomisk. Det vil være en god planlegging og kvalitetssikring av prosessen, og ROS-analyse som er foretatt viser at det vil måtte iverksettes tiltak som sikrer risiko ved reduksjon av antall plasser. Det understrekes at en avviklingsprosess vil planlegges nøye, og for brukere skal det oppleves at det vil være gode og trygge tjenester.

Kapasiteten på hverdagsrehabilitering vil måtte økes, og det vil også bli innført tilbud om hverdagsmestring. Dette er forebyggende tiltak, som vil føre til at brukerne kan bo lengre hjemme.

Sone psykisk helse har over tid jobbet med endring av type tjenester som gis. Det skal i større grad legges vekt på pasientens egne ressurser og bygge opp under de, og mindre fokus på passive tjenester. Det skal gjennomføres kurs for ansatte i slutten av november med fokus på mestring (recovery). Det er et fåtall med personer som har behov for tjenester på kveld og disse ivaretas selv med reduksjon av denne bemanning.

I økonomiplanperioden må det planlegges og bygges flere omsorgsboliger.

40 Plan, miljø og næringstjenesten

40	Plan, miljø og næringstjenesten	2 018	2 019
1	Vakant stilling planlegger	616	616
	Sum Plan, miljø og næringstjenesten	616	616

Kapasiteten innen natur- og miljøfeltet i kommunen vil bli redusert. Tjenesten vil prioritere de lovpålagte oppgavene.

50 Kulturtjenesten

50	Kulturtjenesten	2 018	2 019
1	Reduksjon tilskudd	40	40
2	Redusert 70% stilling bibliotek	460	460
3	Markedsføring Kulturhuset	55	55
4	Kulturskolen - merkantil stilling 50%	270	270
5	Reduksjon ekstrahjelp	150	150
6	Reduserte leieinntekter	-230	-230
	Sum Kulturtjenesten	745	745

Tiltakene har hovedvekt på lønnsreduksjoner som er mulig å få til ved å samordne tjenester i bibliotek/kulturhus, samt på kulturskolen og ekstrahjelp. Leieinntektene har vært noe høyt budsjettert, og reduksjonen er basert på erfaringstall.

60 Kommunalteknisk tjeneste

60	Kommunalteknisk tjeneste	2 018	2019
1	Reduserte lønnskostnader	108	108
2	Redusert vikarbruk/opplæring brannvesen	100	100
3	Reduserte lønnskostnader og kjøpte tjenester vedlikehold	200	200
4	Reduserte lønnskostnader og kjøpte tjenester sommervedlikehold vei	250	250
	Sum Kommunalteknisk tjeneste	658	658

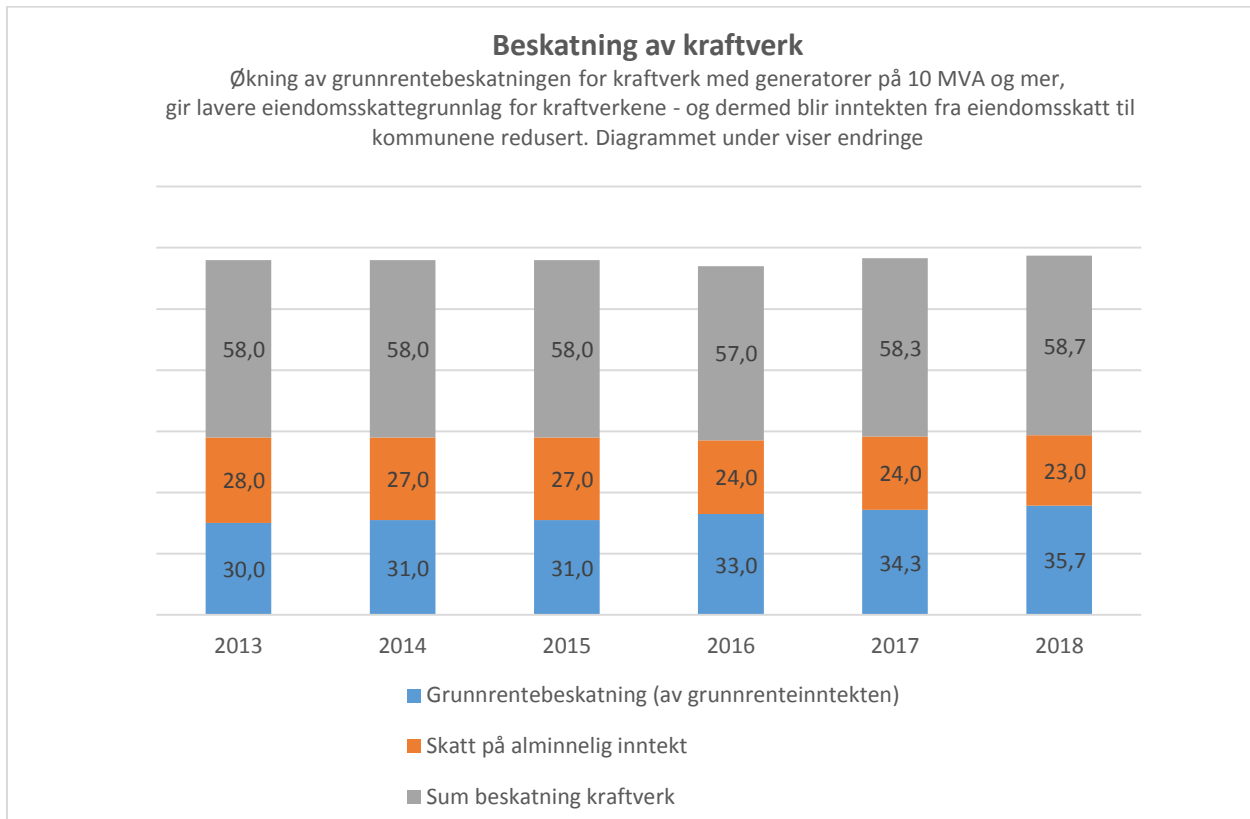
70 Eiendomstjenesten

70	Eiendomstjenesten	2 018	2 019
1	Renholdsstandard senkes på utvalgte bygg	946	946
	Sum Eiendomstjenesten	946	946

	Oppsummert	2018	2019
10	Rådmannen	1 018	1 018
11	Økonomiavdeling	2	100
12	Personalavdelingen	255	255
14	Service- og infoavdeling	520	520
20	Grunnskoletjenesten	3 318	3 368
21	Barnehagetjenesten	-3 743	-485
30	Helse og barneverntjenesten	972	972
31	NAV	492	492
			13
32	Pleie- og omsorgstjenesten	8 880	880
40	Plan, miljø og næringstjenesten	616	616
50	Kulturtjenesten	745	745
60	Kommunalteknisk tjeneste	658	658
70	Eiendomstjenesten	946	946
90	Finansposter	1 200	1 200
	Totalt	15 879	24 285

9.5 Eiendomsskatt

Eiendomsskatten er under politisk press. Eiendomsskatten som gjelder kraftverk er utsatt for endringer i rammevilkårene. Spesielt er eiendomsskatten fra kraftverk usikker, fordi rammevilkårene blir utsatt for endringer. Mellom annet er grunnrentebeskatningen til staten økt. Dette er illustrert under.

Det mest vesentlige når det gjelder eiendomsskatt for kraftverk er at kapitaliseringsrenten holdes uendret. Uendret kapitaliseringsrente har medført redusert inntekt fra eiendomsskatt på kraftverk på kr 9,2 mill i 2017 og det er forventet ytterligere reduksjon på 9,2 mill i 2018. Dette er innarbeidet i budsjettet.

Det vil legges frem egen sak som gjelder eiendomsskattevedtak for 2018. Eiendomsskattesaken er en del av budsjettet for 2018. Eiendomsskattesatsene for 2017 er videreført i planperioden.

9.6 Budsjettskjema 1A – Frie inntekter – finans og egenkapitaltransaksjoner

Budsjettskjema 1A frie inntekter og finansposter Tall i hele 1000	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Økonomiplan		
				Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Frie inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-189 734	-177 885	-178 030	-178 030	-178 030	-178 030
Eiendomsskatt	-87 182	-76 500	-67 300	-67 300	-67 300	-67 300
Konsesjonskraftinntekter	0	-3 000	-3 230	-3 230	-3 230	-3 230
Rammetilskudd	-209 517	-211 169	-214 381	-214 381	-214 381	-214 381
Øvrige generelle statstilskudd	-20 358	-15 278	-15 278	-15 278	-15 278	-15 278
Sum frie inntekter	-506 792	-483 832	-478 219	-478 219	-478 219	-478 219
Finansposter						
Renteinntekter og utbytte	-3 194	-6 300	-6 300	-6 300	-6 300	-6 300
Renteinnt. på utlån videreformidling	-983	-900	-900	-900	-900	-900
Renteinntekter på andre utlån	-1 440	-1 440	-1 440	-1 440	-1 440	-1 440
Rentekostnader på andre innlån	9 303	10 000	9 416	10 311	13 404	14 686
Avdrag på andre innlån	23 988	20 000	20 237	20 355	25 042	26 984
Sum eksterne finansposter	27 674	21 360	21 014	22 026	29 805	33 030
Avskrivninger	-2 657	0	0	0	0	0
Kalkulatoriske renter	-870	-982	-982	-982	-982	-982
Disp. regnsk.messig overskudd/underskudd	-30 678	-31 592	0	0	0	0
Disposisjonsfond	22 663	12 560	-18 743	-21 675	-26 558	-29 775
Bundne driftsfond	0	3 000	3 230	3 230	3 230	3 230
Premieavvik på pensjon	-10 306	0	0	0	0	0
Overføringer til kapitalregnskapet	150	0	0	0	0	0
Årets regnskapsmessige overskudd/underskudd	31 592	0	0	0	0	0
Sum interne finansposter	9 894	-17 014	-16 495	-19 427	-24 310	-27 527
Sum eksterne og interne finansposter	37 568	4 346	4 518	2 598	5 495	5 503
Sum frie inntekter og finansposter	-469 224	-479 486	-473 700	-475 621	-472 724	-472 716
Sum til overføring drift	-469 224	-479 486	-473 700	-475 621	-472 724	-472 716
Sum overført til drift	469 224	479 619	473 700	475 621	472 724	472 716
Kontroll	0	133	0	0	0	0

Bruk av disposisjonsfond til drift er budsjettet med kr 18,7 mill i 2018, 21,7 mill i 2019, 26,6 mill i 2020 og 29,8 mill i 2021. Sum bruk av disposisjonsfond til driftsformål er kr 96,8 mill i økonomiplanperioden. I kapittel 10 Oppsummering er det vist til tiltak som er foreslått utredet i 2018.

Det er også budsjettet med bruk av disposisjonsfond i investeringsbudsjettet for å finansiere pliktig kjøp av aksjer/andeler i KLP med kr 9 mill i økonomiplanperioden. Denne posten kan ikke lånefinansieres.

Endringer i budsjettskjema 1A i forhold til tidligere versjon

- Øvrige generelle statstilskudd er redusert med kr 1,5 mill.
- Bruk av disposisjonsfondet er saldert på nytt.

9.7 Budsjettskjema 1B – netto rammer til tjenesteproduksjon

Budsjettskjema 1B tjenesteområdene Tall i hele 1000	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Økonomiplan		
				Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Rådmannen	14 001	23 030	22 600	22 600	22 600	22 600
Økonomiavdelingen	6 626	6 170	6 501	6 501	6 501	6 501
Personalsavdelingen	8 340	7 447	7 032	6 957	6 838	6 838
Service- og informasjonsavdelingen	15 929	14 634	15 819	15 666	15 421	15 421
Innvandrertjenesten	-19 565	-7 850	0	0	0	0
Konsesjonskraftinntekter	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Grunnskole-tjenesten	95 657	93 809	92 874	92 705	92 705	92 705
Barnehagetjenesten	46 602	49 000	46 014	46 014	46 014	46 014
Helse- og barnevernstjenesten	27 537	27 135	23 887	23 887	23 887	23 879
NAV	13 707	13 808	14 017	14 017	14 017	14 017
Pleie- og omsorgstjenesten	193 608	187 252	177 238	177 238	177 238	177 238
Plan, miljø- og næringstjenesten	8 352	7 820	7 828	7 745	7 612	7 612
Kulturtjenesten	18 125	17 299	18 714	18 714	18 714	18 714
Kommunalteknisk tjeneste	18 771	18 183	18 879	18 879	18 879	18 879
Eiendomstjenesten	27 535	27 882	28 299	30 699	28 299	28 299
Sum tjenesteområde 10 - 70	469 224	479 619	473 700	475 621	472 724	472 716
Frie inntekter	-506 792	-483 832	-478 219	-478 219	-478 219	-478 219
Finansposter	37 568	4 346	4 518	2 598	5 495	5 503
Sum tjenesteområde 80 - 90	-469 224	-479 486	-473 700	-475 621	-472 724	-472 716
Sum totalt	0	133	0	0	0	0

Rådmannens foreløpige budsjett var lagt frem under forutsetning av fortsatt drift på alle tjenesteområder. Etter fremleggelsen, har det blitt endringer i budsjettforutsetningene. Dette gjelder mellom annet nedleggelsen av Enslige mindreårige avdeling i 2017 og Asylmottaket i januar/februar 2018.

Den viktigste endringen i denne budsjettprosessen gjelder Innvandrer-tjenesten. I 2018 vil asylmottaket være i en nedbyggings- og avslutningsfase. For å sette dette i perspektiv, så er det i 2017 budsjettet med en refusjon fra Staten på 52 mill (ekskl. refusjon fra NAV).

Når det gjelder pleie og omsorgstjenesten, så ble inntekt fra ressurskrevende brukere overført fra tjenesteområde 80 frie inntekter, direkte til tjenesten, i 2017.

Endringer i forhold til tidligere versjon

Rammen til Plan, miljø og næringstjenesten er korrigert, fordi det ved en inkurie ikke var overensstemmelse mellom bruk av næringsfondet og tilskudd utbetalt fra næringsfondet.

Om avsetninger til - og bruk av næringsfondet

Den årlige inntekten fra konsekjonskraftavgift avsettes til næringfondet.

Det er budsjettet med en årlig inntekt fra konsekjonskraftavgift på 3,2 mill, som skal avsettes til næringsfondet (for bruk året etter). I tillegg er det budsjettet med at det blir belastet kr 1 mill av rammen til Plan, miljø og næringstjenesten. Samlet gir dette uligheter for bruk av næringsfondet på 4,2 mill årlig.

9.8 Budsjettskjema 2A - Finansiering av investeringer

Finansiering Tall i 1000 kr	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	2019	2020	2021	Sum 2018 - 2021
Bruk av lån	-15 603	-35 824	-41 810	-152 440	-61 010	-13 210	-268 470
Bruk av lån, Husbanken (videreformidlingslån)		-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	-20 000
Kjøp av aksjer og andeler	405	0	0	0	0	0	0
Momskompensasjon investering	0	-7 960	-9 015	-36 485	-15 665	-2 465	-63 630
Bruk av ubundne investeringsfond	0	-3 900	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-2 543	0	-2 300	-2 300	-2 300	-2 300	-9 200
Overføring fra driftsregnskapet	-150	0	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-17 891	-52 684	-58 125	-196 225	-83 975	-22 975	-361 300

Budsjettskjemaet 2A viser hvordan investeringene kan finansieres. Det er ikke lagt inn eventuelt investeringstilskudd fra Husbanken til omsorgsboliger, fordi prosjektet bør være godkjent av Husbanken før tilskudd blir lagt inn i finansieringsplanen. Det kan forventes tilskudd på inntil 40% av omsorgsboligene.

Lån i Husbanken gjelder opptak av lån som vidrerformidles (lånes ut).

9.9 Budsjettskjema 2B - Investeringer

p.nr	Budsjettskjema 2B prosjekt Tall i hele 1000	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Økonomiplan			Sum 2018 -2021
					2019	2020	2021	
01000	IKT-investeringer (tidl. EDB investeringer)	957	783	1 200	1 200	1 200	1 200	4 800
01080	IKT Orkide, investeringer	271	0	0	0	0	0	0
01110	Opprusting kommunestyresalen	274	177	0	0	0	0	0
02010	Grunnskolereformen - læremidler	642	697	0	0	0	0	0
02150	Adm. EDB-program grunnskole	0	772	0	0	0	0	0
02160	Sunddal ungdomsskole og kulturskole	-1 700	-1 700	0	0	0	0	0
03200	Ei-biler til P leie og omsorgstjenesten	0	160	0	0	0	0	0
03202	Trygghetsalarmer	0	1 160	1 000	125	125	125	1 375
03203	E-lås	0	0	1 125	0	0	0	1 125
03204	Elektronisk medisineringsstøtte	0	0	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
04070	Litlorget	1 082	888	0	0	0	0	0
04080	Trekanten	0	2 800	0	0	0	0	0
05100	Utsmykking omsorgsboliger	-265	-265	0	0	0	0	0
05260	Utsmykking Hoelsand barnehage	-146	-146	0	0	0	0	0
05270	Investeringer kirkebygg	250	1 850	250	250	250	250	1 000
05280	BalHøkke Husby skole	-170	-170	0	0	0	0	0
05300	Låneautomat biblioteket	0	0	300	0	0	0	300
05450	Rehabilitering Sunddal kunstgrasbane	-850	-850	0	0	0	0	0
05470	Hundreårsboka	-27	-27	0	0	0	0	0
05480	Fagerhaugen idrettspark toalett/serv.bygg	-170	-170	0	0	0	0	0
05490	Sunddal Alpinsenter, nytt billettssystem	0	200	0	0	0	0	0
05510	Skatepark	-75	-75	0	0	0	0	0
05511	Øratorget	153	7	0	0	0	0	0
05530	Tilrettelegging utfartssteder	0	500	0	0	0	0	0
05540	Troltkind - parkeringsplass	118	0	0	0	0	0	0
05560	Div.parkering - parkeringsplass	61	500	500	500	0	0	1 000
05570	Brandstad - parkeringsplass	30	0	0	0	0	0	0
05580	Lauvåbrua	0	100	0	0	0	0	0
06000	Driftsavdelingen - fornying maskinpark	520	1 010	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
06020	Vegnavnsskiltning	0	0	500	0	0	0	500
06031	Busskur Ålvundeid	29	0	0	0	0	0	0
06080	Oppfylling Håsrør (SNE)	0	73	0	0	0	0	0
06090	Kommunale vegger - Bygging/utbedring	2 195	1 607	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
06101	Næringsareal Ålvundeid	27	0	0	0	0	0	0
06140	Rassikring	0	1 320	500	500	500	500	2 000
06220	Bobilparkering			550				550
06230	Ny renovasjonsbil 2017	0	2 000	0	0	0	0	0
06250	Trafikksikkerhetsplan	228	800	500	500	500	500	2 000
06270	Industriområde Håsrør	-136	0	0	0	0	0	0
06280	Furuørn - snuplass for buss	164	0	0	0	0	0	0
06290	Husholdningsavfall - ny ordning	812	188	0	0	0	0	0
06341	LED gatelys	0	0	0	3 000	3 000	4 000	10 000
06450	Levika boligfelt	852	522	0	0	0	0	0
06451	Tomtesalg Levika boligfelt	-470	0	0	0	0	0	0
06460	Grytøyvegen - Gjora boligfelt	218	0	0	0	0	0	0
06470	Lagerbygg Hovsvegen	0	0	1 000	0	0	0	1 000
06480	Hagan boligfelt	0	-581	0	0	0	0	0
06481	Tomtesalg Hagan boligfelt	-3 171	0	0	0	0	0	0
06560	Søravannverk behandling	0	14 436	0	0	0	0	0
06570	Ålvundeid/Ålvundfjord vannverk - nye brønner	0	2 907	0	0	0	0	0
06590	Elveforbygging	85	0	0	0	0	0	0
06620	Innløsning festetomter Sande	-87	0	0	0	0	0	0
06640	Innløsning festetomter diverse	40	0	0	0	0	0	0
06740	Innløsning festet areal OVF	270	0	0	0	0	0	0

p.nr	Budsjettskjema 2B prosjekt Tall i hele 1000	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Økonomiplan			Sum 2018 -2021
					2019	2020	2021	
06800	Investering VA	0	0	2 000	2 250	2 500	2 500	9 250
06840	Avslutning Wennevold avfallsplass	15	0	0	0	0	0	0
06860	Nye Driva bru	415	0	0	0	0	0	0
06870	Vannforsyning til Smistad	0	0	2 000	0	0	0	2 000
06880	Sunddal vannverk - brønn Villabyøran	0	0	0	1 500	0	0	1 500
06930	Sunddal vannverk, behandlingsanlegg Hovsvege	10 817	0	0	0	0	0	0
06940	Ny slambil 2016	1 496	0	0	0	0	0	0
06960	Håsen pumpestasjon	697	0	0	0	0	0	0
06970	Vannbehandling Smestad vannverk	79	0	0	0	0	0	0
06980	Ny vannledning Hammaren	50	0	0	0	0	0	0
06990	VBA, oppgradering SD-anlegg	217	0	0	0	0	0	0
07010	Enøk diverse bygg	0	471	400	400	400	400	1 600
07020	Oppgradering SD-anlegg	45	0	0	0	0	0	0
07030	Oppgradering kommunale bygg	-34	4 517	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
07040	Stortuva barnehage	0	500	26 000	13 000	0	0	39 000
07070	Salg kommunale boliger	-577	-2 000	0	0	-1 000	-3 000	-4 000
07080	Kjøp av kommunale boliger	855	2 000	0	2 000	2 000	2 000	6 000
07100	Uteområder Løykja/Tredal skoler	0	0	2 000	0	0	0	2 000
07220	Pasientrom Helsetunet	2 244	55	0	0	0	0	0
07221	Brakker helsetunet	919	0	0	0	0	0	0
07240	Midlertidig bygg Sande skole	9	821	0	0	0	0	0
07250	Nybygg Pleie og omsorg	0	0	0	500	66 000	0	66 500
07260	Sande skole, nærmiljøanlegg	0	1 000	0	0	0	0	0
07290	Samordningsprosjekt	0	7 000	0	0	0	0	0
07330	Tilbygg brannstasjon	0	0	3 500	0	0	0	3 500
07340	Oppgradering Kulturhuset	189	22	0	0	0	0	0
07350	Brannalarm kulturhuset	128	0	0	0	0	0	0
07370	Omsorgsboliger sentrum	-19 362	-1 006	0	0	0	0	0
07430	Svømmehall - bassengaggregat	0	6 000	0	0	0	0	0
07460	Kjøp av utstyr	129	284	500	200	200	200	1 100
07570	Sunddal pensjonistsenter, planlegg. oppgr.	0	300	0	0	0	0	0
07580	Prosjekt krafttak Orkide	58	0	0	0	0	0	0
07600	Diverse ENØK	24	0	0	0	0	0	0
07610	Helsetunet, div småbygg, tilbakeføring rom + kj	242	0	0	0	0	0	0
07611	Solavskerming Helsetunet	948	0	0	0	0	0	0
07621	Tak gamle kommunehus Øksendal	259	0	0	0	0	0	0
07630	Ny barnehage i sentrum	0	0	0	100 000	-6 000	0	94 000
07690	Diverse oppgradering av kommunale bygg	1 041	0	0	0	0	0	0
07700	Lege og helsesenter	18	1 043	0	56 000	0	0	56 000
07740	Barnehage Hoelsand	11 105	-1 142	0	0	0	0	0
07770	Ombygging Ålvundfjord skole	2 644	960	0	0	0	0	0
07780	Ombygging Ålvundeid skole	0	-945	0	0	0	0	0
07800	Garderobe Tredal skole	0	0	0	0	0	0	0
07830	Helsetunet brannteknisk/dører	114	0	0	0	0	0	0
07840	Helsetunet teknisk	98	0	0	0	0	0	0
07860	EPC	-1 270	250	0	0	0	0	0
07890	Skyllerom bygg 5 Helsetunet	59	0	0	0	0	0	0
07900	Lekeapparat skole og barnehage	102	0	0	0	0	0	0
07990	Kjøp av Keila BRL	104	0	0	0	0	0	0
09200	Videreformidlingslån	33	-1 222	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
09300	Egenkapitaltilskudd KLP	2 138	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300	9 200
	Sum investeringsprosjekt	18 060	52 684	58 125	196 225	83 975	22 975	361 300
09900	Sum finansiering investeringer	-17 891	-52 684	-58 125	-196 225	-83 975	-22 975	-361 300

Kolonnen Sum 2018 - 2021 viser summen for årene 2018 - 2021. Samlet prosjektkostnad kan avvike fra summen i kolonnen.

Vesentlige investeringsposter for 2018 og videre i økonomiplanperioden:

Stortuva barnehage 2018-19
 Barnehage i sentrum 2019
 Lege- og helsesenter 2019
 Omsorgsboliger 2020

	2018	2019	2020	2021
<i>Sum høringsforslag 07.11.17</i>	<i>57 875</i>	<i>195 625</i>	<i>84 375</i>	<i>24 375</i>
<i>Endringer i 1000 kr</i>				
Bobilparkering	550	-	-	-
Led gatelys	-300	600	600	1 600
Tilbygg brannstasjon	2 000			
Kjøp av boliger, utsatt	-2 000	-	-	-
Salg av kommunale boliger			-1 000	-3 000
Forslag til ØP 28.11	58 125	196 225	83 975	22 975

10.0 Oppsummering

Økonomiske utfordringer for Sunndal kommune

- Kommuneopplegget for 2018 viser at det er forventet en effektivisering av Sunndal kommune på ca 6 mill som følge av befolkningsendringer
- I Budsjettet for 2018 er det innarbeidet netto kostnadsbesparende tiltak med kr 16 mill.
- Kostnadsbesparende tiltak som er innarbeidet i økonomiplanperioden er på kr 24 til kr 27 mill.
- Dersom noen av de kostnadsbesparende tiltakene skal utgå, må inndekningen synliggjøres.
- Det er ytterligere behov for kostnadsreduserende tiltak. Dette er synliggjort ved at det budsjetteres med bruk av disposisjonsfond
 - I 2018 kr 19 mill
 - 2019 – 2021 kr 22 mill – 30 mill
- For økonomiplanperioden 2019 -2021 er det risiko for redusert inntekt fra eiendomsskatt fra verker og bruk. Det arbeides med å kvalitetssikre beløpet. Da forslaget ikke er vedtatt, så er det ikke innarbeidet i budsjettet. Beløpsmessig, er beløpet anslått til 25 mill. Det vil si at for 2019 kan inntekten blir redusert med 5 mill og at tapt inntekt økes årlig med 5 mill - i 5 år til kr 25 mill i 2023.
- De økonomiske rammevilkårene tilsier at driftsutgiftene må reduseres. Det er flere tjenester som har bemanningsnormer. Bemanningsnormer er retningsgivende, men de er normer (ikke lovpålagt). Bemanningsnormer finnes mellom annet innenfor barnehagetjenesten og grunnskoletjenesten. Dersom infrastrukturen til tjenesten gjør den dyr å drifte, så vil det være usikkert på om en kan gjennomføre bemanningsnormene. Eventuelle strukturendringer bør være godt gjennomtenkte slik at bemanningsnormene kan overholdes, uten at det legger unødvendig press på økonomien.

Brukerperspektivet

- Kommunen skal yte tjenester til brukerne i samsvar med innbyggernes behov og rettigheter. Tjenestene skal ha god kvalitet. Kvaliteten på tjenestene dokumenteres ved å gjennomføre brukerundersøkelser.

Omorganisering

- Det må tidlig i 2018 igangsettes et arbeid for å vurdere endringer i tjenestene/stabene.

Effektivisering av driften

- Det vil bli brukt ulike metoder for å effektivisere driften. Metodene er for eksempel LEAN og LØFT.
- Digital transformasjon må konkretiseres og implementeres.

Investeringer

Formålet med investeringene er å effektivisere driften. Det bør igangsettes forprosjekt for følgende investeringer:

- *Ny, stor barnehage i sentrum – skjønnsmessig beløp kr 100 mill i 2019*
Tiltaket er viktig for å redusere utgiftene til barnehagedriften. Forutsetningen for å lykkes med investeringen, er at barnehagen blir bygget stor nok, slik at en unngår å drifte mindre barnehager i tillegg.
- *Nye omsorgsboliger – skjønnsmessig beløp kr 66 mill i 2020*
Behovet for/etterspørselen etter omsorgsboliger og betalingsviljen bør vurderes nøye gjennom et forprosjekt. Dette tiltaket er et ledd i utvidelsen av omsorgstrappen. Omsorgstrappen bør utvides for å kunne yte gode tjenester på rett nivå, til rett tid. Konklusjonen fra forprosjektet bør innarbeides i en ny omsorgsplan. Den nye omsorgsplanen bør godkjennes og prosjektet bør være godkjent av Husbanken før eventuell bygging kan startes.

Prosess

- *Forprosjekt på nye investeringsprosjekter bør legges frem for politisk behandling for vurdering om driften vil bli effektivisert etter at bygget er ferdig. Dersom gevinsten ved bygging ikke kan synliggjøres, så bør ikke byggingen påbegynnes/gjennomføres.*
- *Ny sak som gjelder struktur for barnehagene legges frem for behandling. Vurdering av investeringer skal fremgå av saken.*
- *Ny sak som gjelder skolestruktur legges frem for behandling. Vurdering av investeringer skal fremgå av saken.*
- *Ny sak som gjelder «Omsorgsplan» legges frem for behandling. Vurderinger av investeringer skal fremgå av saken.*
- *Dersom det ikke iverksettes investeringer eller strukturelle endringer for å effektivisere driften, bør det utarbeides en nedbemanningsplan etter «ostehøvelprinsippet» som legges frem for politisk behandling.*
- *Proessen med budsjett 2019 og økonomiplan 2020 – 2022 forenkles. Neste budsjettprosess tar utgangspunkt i de politiske vedtakene som er nevnt i dette punktet (prosess) og kombineres med sentrale føringer.*

Konsekvenser av to barnehageinntak

Vi er nå inne i det 4. året med to barnehageinntak og har etter hvert fått en del erfaringer. Det er mange aktuelle perspektiv som kan trekkes fram i en vurdering av dette tilbudet.

1. Foreldreperspektivet

Nye foreldre vil nok oppleve det som et gode at de kan få barnehageplass uten å måtte vente så alt for lenge.

Foreldre som allerede har barnehageplass opplever nok mer av ulempene ved to inntak i form av omrokking av personalet og tap av tilknytningspersoner for deres eget barn. En ny oppstart midt i året vil også til en viss grad måtte gå ut over innhold og progresjon i arbeidet fordi oppstart er tid- og energikrevende for personalet.

2. Bruker/barneperspektivet

Barn som har plass og som nettopp har vært gjennom en krevende oppstartperiode vil oppleve at det igjen blir uro i barnegruppen. Forskning viser at det tar ca. 6 måneder før en 1-2-åring er trygg etter oppstart i barnehagen. Flytting av personalet gjør at enkelte barn vil miste sin tilknytningsperson noe som i verste fall kan føre til stagnasjon/regresjon i forhold til barnets trivsel og utvikling.

3. Samfunnsperspektivet

Sunndal kommune ønsker å framstå som attraktiv for småbarnsforeldre og ønsker økt tilflytting. Det å ha to inntak kan oppleves som et positivt bidrag i vekstskålen. To inntak kan også bidra til at småbarnsforeldre kommer raskere tilbake til arbeid og at de slipper å organisere mellomløsninger for barnet sitt.

Med nedlegging av asylmottaket kan det bli endret/reduisert etterspørsel etter barnehageplasser. Dette kan åpne for kapasitet til løpende inntak gjennom året.

4. Økonomisk perspektiv

Det å ha to inntak gir tjenesten store økonomiske utfordringer. Årets 2. inntak koster isolert sett om lag 3,5 mill. I tillegg kommer utgifter som følge av manglende kapasitet på barnehageplasser. Fra 1. august 2018 effektueres trolig bemanningsnormen, noe som gir ytterligere økonomiske utfordringer; 1 mill. fra 2018, tilsvarende 2,39 mill. fra 2019.

5. Ansattes perspektiv

To inntak skaper mye uro og lite forutsigbarhet for de ansatte i tjenesten. Vi må ansette og si opp personale. Begge deler er tidkrevende prosesser. Mangel på tilgang av kvalifisert (lovpålagt) personale fører til omrokking og stor slitasje på de ansatte. De ansatte er løsningsorienterte og legger ned en stor innsats men det er en grense for hvor lenge en kan drive en slik «rovdraft» på de ansatte. Dette går spesielt utover ansatte på småbarnsavdelingene som må ta denne tilleggsbelastningen. De opplever tidvis at de må velge det minste av to onder og det sliter på motivasjonen.

Organisering av to inntak tar også mye tid og krefter for barnehagesjef og styrerne. Tid som heller kunne brukes på personalledelse og faglig utvikling av barnehagene.

6. Faglig perspektiv

Det faglige perspektivet bør vektlegges i Sunndal kommune sin vurdering av to barnehageinntak. Fra 2012 til 2014 drev Holten barnehage et utviklingsarbeid på vegne av barnehagetjenesten og Sunndal kommune, Tidlig Tverrfaglig Innsats. Gjennom dette arbeidet fikk ansatte i tjenesten mye ny kunnskap om de minste barna og deres barnehagehverdag. Det har vært og er et spørsmål i samfunnsdebatten om det er bra med barnehage for de aller minste. Noen av funnene som forskningen viser er:

- Barna er avhengige av sensitive voksne med evne til mentalisering.
- Kvaliteten på relasjonen mellom personalet og barnet er den viktigste faktoren for barnas trivsel og utvikling i barnehagen.
- Barnegruppene må ikke være for store (maks 14 barn)
- Ikke for stor aldersspredning i barnegruppen.
- Det bør ikke være mer enn 3 barn per voksen. Sensitiviteten til den voksne synker betraktelig jo flere barn de skal forholde seg til.
- Stress fører til at cortisolnivået til barnet blir for høyt. Kvaliteten på barnehagen påvirker barnets cortisolnivå.
- Sammenhengen mellom hjem og barnehage er viktig for barnas trivsel og utvikling.
- Det kan gå opp til 6 mnd. før barnet er virkelig trygg i barnehagen.

Etter utviklingsarbeidet innførte barnehagetjenesten en del tiltak i alle barnehagene i Sunndal for å skape en god oppstart for barna, trygge foreldrene og skape en god overgang/sammenheng mellom hjem og barnehage. Vi tilbyr hjemmebesøk, foreldremøte og besøk i barnehagen før oppstart. Alle barn får en fast tilknytningsvoksen i oppstartsfasen. Disse tiltakene oppleves som viktige for å gi barna en god barnehagestart. To barnehageinntak slår bena under den faglige innsatsen i forbindelse med oppstart. Vi sier en ting men gjør noe annet f.eks. ved å flytte på viktige tilknytningspersoner for å kunne skape god kvalitet for de som kommer i 2. inntaket. Oppstart er viktig og tidkrevende og da må de ansattes fokus være der. Når det er to slike perioder i løpet av et år er det en fare for at det kan gå utover det faglige innholdet og utviklingen på avdelingene.

7. Fysisk kapasitet

Som følge av to barnehageinntak må det også påregnes en kostnad til utbygging av kapasiteten i barnehagetjenesten. I dag har vi 285 barnehageplasser i barnehagetjenesten med for tiden 304 barn med opphold. Fra 01.02.18 vil det være 331 barn med opphold. Dagens bruk av Villabyen og Mogrenda barnehager kan bare sees som en midlertidig løsning. Det er heller ikke budsjettert med driftskostnader til disse byggene. Dette kommer derfor som et tillegg til kostnadene ved to inntak.

Med endringer i bemanningsnorm for barnehager vil dette ha ytterligere praktiske konsekvenser som følge av reduksjon i kapasiteten ved eksisterende småbarnsavdelinger. Vi «mister» med andre ord 13 småbarnsplasser.

Oppsummering:

To barnehageinntak har mange sider, positive og negative. De positive sidene kan knyttes opp mot strukturelle samfunnsmessige perspektiv som for eksempel kan få foreldre tidlig tilbake til arbeid. De negative konsekvensene vises best i barnehagens kvalitative tilbud. På mange måter er det barnet, med liten mulighet til å uttrykke seg for allmennheten som opplever de negative konsekvensene på kroppen. Personalet ser at dette ikke er heldig og havner i et dilemma mellom oppgaven med å trygge foreldre i møtet med barnehagen, og å formidle de negative konsekvensene slike omveltninger har for de minste i barnehagen.

Dersom barnehagetjenesten skulle forvalte to inntak på en forsvarlig måte, så forutsetter det fysisk kapasitet med ledighet på småbarnsavdelingene, der nye barn får tilbud i etablerte grupper så framt det er plass. Dette kan det tas høyde for i forbindelse med nødvendig utbygging av kapasiteten, men det er naturligvis svært kostbart å gå med slik beredskap. Andre kommuner som har utredet et slikt tilbud har konkludert med at det er for dyrt. Dersom vi avventer til eventuelle statlige pålegg om et slikt tilbud, kan det være større sjanse for at det følger midler med en slik satsing.